

ALAPVETŐ JOGOK BIZTOSA
AZ ENSZ NEMZETI EMBERI JOGI INTÉZMÉNYE

Az alapvető jogok biztosa
mint OPCAT nemzeti megelőző mechanizmus

JELENTÉSE

az AJB-1298/2023. számú ügyben
a Békés Vármegyei Büntetés-végrehajtási Intézet
látogatásával összefüggésben

Előadó:
Dr. Mézes Norbert

Érintett szerv:
Békés Vármegyei Büntetés-végrehajtási Intézet

2023.

Az alapvető jogok biztosa mint OPCAT nemzeti megelőző mechanizmus jelentése

az AJB-1298/2023. számú ügyben

Előadó: Dr. Mézes Norbert

Összefoglaló

A nemzeti megelőző mechanizmus feladatkörében eljáró alapvető jogok biztosa és munkatársai 2021. július 22-én a Békés Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetbe (a továbbiakban: Intézet) látogattak.¹ A koronavírus-járvány okozta kockázatok miatt a látogatócsoport tagjai az előírásoknak megfelelő védőfelszerelésben tekintették meg az Intézet zárkáit és egyéb helyiségeit, interjúkat készítettek a vezetőséggel, a személyi állomány tagjaival és a fogvatartott személyekkel, illetve tájékozódtak a 2021. július 1-jétől újra engedélyezett látogatófogadás körülményeiről.

A látogatás célja a járvány megelőzése, illetve következményeinek elhárítása érdekében tett intézkedések ellenőrzése, valamint annak vizsgálata volt, hogy a fogvatartottak mindennapi életét a bevezetett korlátozások hogyan érintették.

Az Intézet parancsnoka intézkedéseket tett a megfelelő védőfelszerelések és fertőtlenítőszerbiztosítás, valamint a fertőzés Intézetbe való bekerülésének megelőzése érdekében.

Az Intézetben – a járványhelyzetre tekintettel hozott speciális jogszabályokkal összhangban – korlátozták a fogvatartottak kapcsolattartási lehetőségeit, valamint a csoportos tevékenységekben való részvételt, az oktatást és a szakmaképzést átmenetileg szüneteltették. A kapcsolattartási korlátozások kompenzálására növelték a fogvatartottak számára biztosított telefonbeszélgetés időtartamát, valamint lehetővé tették az elektronikus kapcsolattartást.

Az NMM alapvető jogokat érintő visszasságot állapított meg a fogvatartottak élelmezésének minősége és a tisztálkodáshoz szükséges melegvíz-ellátás biztosításának körülményei vonatkozásában.

A látogatás napján az Intézetben sem a fogvatartottak körében, sem a személyi állomány tagjai között nem volt koronavírus-fertőzött személy.

1. Az eljárás megindulása

A 2011. évi CXLVIII. törvénnyel kihirdetett kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés elleni egyezmény fakultatív jegyzőkönyve (a továbbiakban: Jegyzőkönyv) 1. cikke szerint „*a Jegyzőkönyv célja egy olyan rendszer létrehozása, amelyben független nemzetközi és nemzeti testületek – a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megelőzése céljából – olyan helyszínekre látogatnak el rendszeresen, ahol embereket fosztanak meg a szabadságuktól.*”

A Jegyzőkönyv 3. cikke értelmében minden részes állam belföldi szinten létrehoz, kijelöl vagy fenntart egy vagy több látogató testületet (nemzeti megelőző mechanizmus, a továbbiakban: NMM) a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megakadályozása érdekében.

Az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (a továbbiakban: Ajbt.) 2. § (6) bekezdése értelmében Magyarországon 2015. január 1-től az NMM feladatait az alapvető

¹ Az Alaptörvény tizenegyedik módosítás értelmében a megyék elnevezés helyébe a vármegye elnevezés lép, így a vizsgált intézmény neve 2023. január 1-től Békés Vármegyei Büntetés-végrehajtási Intézet. A vizsgálat idején a vizsgált intézmény neve Békés Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet volt.

jogok biztosa látja el. E tevékenysége keretében az Ajbt. 39/B. § (1) bekezdése alapján beadvány és felmerült visszásság hiányában is rendszeresen vizsgálja a Jegyzőkönyv 4. cikk szerinti fogvatartási helyeken a szabadságuktól megfosztott személyekkel való bánásmódot.

A kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés tilalmának érvényesítésétől a nemzet létét fenyegető különleges körülmények vagy szükségállapot/veszélyhelyzet esetén sem lehet eltérni.²

Erre a Kínzás és Más Kegyetlen, Embertelen vagy Megalázó Bánásmód vagy Büntetés Megelőző Albizottság (a továbbiakban: SPT) is rámutatott 2020. április 7-én kiadott CAT/OP/10 számú Tanácsában³ (a továbbiakban: SPT Tanács). Az SPT Tanács értelmében az egyes országokban működő nemzeti megelőző mechanizmusok maguk dönthetnek a járványhelyzetben az általuk legmegfelelőbbnek tartott intézkedésekről, és a koronavírus-járvány során a társadalmi érintkezésekre vonatkozó korlátozások figyelembevételével kell gyakorolniuk a mandátumukat.⁴ Az SPT 2021. június 10-én egy újabb dokumentumot adott ki „A COVID-19 időszaka alatt folytatott helyszíni vizsgálatok protokollja az NMM-ek számára” címmel⁵. Az SPT továbbra is bátorította az NMM-eket, hogy biztonságos és hatékony módon folytassák vagy kezdjék újra a helyszíni vizsgálatokat⁶. Célszerű, hogy a látogatások tervezése során az NMM-ek előre határozzák meg az ellenőrzés fókuszpontját, csökkentve a fogvatartási helyen töltött időt⁷, ezzel minimalizálva a megfertőződés veszélyét.

1.1. A látogatás helyszínének kiválasztása

A Jegyzőkönyv 20. cikk e) pontja szerint a nemzeti megelőző mechanizmus feladatai teljesítése érdekében a felkeresni kívánt helyeket és a meghallgatni kívánt személyeket szabadon kiválaszthatja.

Az Intézet megyei jellegű végrehajtó intézet, ahol a bíróság által elrendelt letartóztatások foganatosítását végzik a fő feladatként.

Az említett jogkör alapján, az alapvető jogok biztosa a nemzeti megelőző mechanizmus feladatkörében eljárva 2021. július 22-én látogatást tett az Intézetben.

1.2. A nemzeti megelőző mechanizmus hatásköre

A Jegyzőkönyv 4. cikk 1. bekezdése értelmében a nemzeti megelőző mechanizmus Magyarország joghatósága és ellenőrzése alatt álló bármely olyan helyen látogatásokat folytathat, „*ahol az embereket valamely állami hatóság utasítására, kezdeményezésére, hozzájárulásával vagy elfogadásával megfosztják személyes szabadságuktól*”. A 4. cikk 2. bekezdése szerint a Jegyzőkönyv alkalmazásában a szabadságelvonás mindennemű fogva tartást vagy bebörtönzést jelent, valamint egy személy elhelyezését olyan állami vagy magántulajdonú őrizetbe vételi környezetben, amelyet az illető valamilyen bírói, közigazgatási vagy más hatóság utasítására önként nem hagyhat el.

A büntetés-végrehajtási szervezetről szóló 1995. évi CVII. törvény 1. § (1) bekezdése értelmében „*a büntetés-végrehajtási szervezet (a továbbiakban: bv. szervezet) a külön törvényben meghatározott szabadságelvonással járó büntetéseket, intézkedéseket, büntetőeljárás kényszerintézkedéseket, a szabadságvesztésből szabadultak utógondozását,*

² Ld. a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmódok elleni nemzetközi egyezmény (kihirdette: az 1988. évi 3. tvr.) 2. cikk 2. pontját és a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya (kihirdette: az 1976. évi 8. tvr.) 4. és 7. cikkét.

³ Advice of the Subcommittee on Prevention of Torture to States Parties and National Preventive Mechanisms relating to the Coronavirus Pandemic (7 April 2020) [CAT/OP/10] 5. pont.

⁴ SPT Tanács 6. és 11. pont.

⁵ Protocol for national preventive mechanisms undertaking on-site visits during the coronavirus disease (COVID-19) pandemic (CAT/OP/11), (a továbbiakban: SPT Protokoll)

⁶ SPT Protokoll 2. pont

⁷ SPT Protokoll 12. pont

valamint a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelői feladatokat végrehajtó állami, fegyveres rendvédelmi szerv.” A törvény 6. § (1) bekezdése szerint a büntetés-végrehajtási intézetek látják el a szabadságelvonással járó büntetések és intézkedések végrehajtásával járó feladatokat. Mindezek alapján az Intézet fogvatartási helynek minősül, vagyis az alapvető jogok biztosa mint nemzeti megelőző mechanizmus Ajbt. 39/B. § (1) bekezdése szerinti hatásköre fennáll.

1.3. A látogatás célja

A Kormány a koronavírus (COVID-19) világjárványra tekintettel az Alaptörvény 53. cikk (1) bekezdésében meghatározott hatáskörében a 40/2020. (III. 11.) Kormányrendelettel „az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető tömeges megbetegedést okozó humánjárvány következményeinek elhárítása, a magyar állampolgárok egészségének és életének megóvása érdekében” veszélyhelyzetet hirdetett ki. 2020. június 18-i hatállyal, a veszélyhelyzet megszüntetését⁸ követően egészségügyi válsághelyzet elrendelésével járványügyi készültséget vezetett be.⁹

A koronavírus-járvány okozta megváltozott helyzetben az NMM a fogvatartási helyek eddigi szempontok szerinti vizsgálatán túl feladatának tekintette annak ellenőrzését, hogy a járvány terjedésének megelőzése érdekében alkalmazott intézkedések mennyiben érintették a fogvatartottak alapvető jogait. Az NMM vizsgálatának további szempontja volt, hogy a fogvatartási helyek hogyan biztosítják a vírusfertőzés megelőzésének, illetve az esetleges fertőzés terjedése megakadályozásának feltételeit. Az Egészségügyi Világszervezet 2020. március 15-én kiadott, a COVID-19 börtönökben és más fogvatartási helyeken történő megelőzésére és kezelésére vonatkozó időközi ajánlása szerint a fogvatartási helyek a fogvatartottak szoros közelsége miatt a fertőzés kiindulópontjai lehetnek, és emiatt az itt élő személyek egészségének fenntartása a közegészségügy szempontjából is kiemelt érdek.¹⁰

A Kormány 2020. március 28-i hatállyal kijárási korlátozást vezetett be. A vonatkozó kormányrendelet¹¹ 1. § (1) bekezdése értelmében mindenki köteles volt más emberekkel a szociális érintkezést – a közös háztartásban élők kivételével – a lehető legkisebb mértékűre korlátozni. A kormányrendelet 3. §-a szerint a lakóhely, a tartózkodási hely, illetve a magánlakás elhagyására csak a rendeletben meghatározott alapos indokkal kerülhetett sor, melyek körében nem szerepelt a szabadságvesztését töltő hozzátartozó látogatása.

Ezt követően, a veszélyhelyzet kihirdetésével összefüggésben az egyes büntetés-végrehajtási szabályok módosításáról szóló 90/2020. (IV. 5.) Kormányrendelet [a továbbiakban: 90/2020. (IV. 5.) Korm. rendelet], 2020. április 6-i hatállyal a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (a továbbiakban: Bv. tv.) rendelkezéseikhez képest speciális szabályokat határozott meg a szabadságvesztés végrehajtására vonatkozóan,¹² melyek érintették a fogvatartottak befogadására, kapcsolattartására, elhelyezésére, munkáltatására, oktatására és szabadidejének eltöltésére vonatkozó rendelkezéseket. E szabályokat a jogalkotó 2020. június 1-jei hatállyal módosította, majd a veszélyhelyzet megszüntetését követően a 2020. évi LVIII. törvény hatályba léptetésével¹³ alkalmazhatóságukat lényegében fenntartotta.

A speciális rendelkezések a világjárványra tekintettel elrendelt veszélyhelyzet megszűnéséig, 2022. június 1-ig voltak hatályban.

⁸ 282/2020. (VI. 17.) Korm. rendelet a 2020. március 11-én kihirdetett veszélyhelyzet megszüntetéséről.

⁹ 283/2020. (VI. 17.) Korm. rendelet a járványügyi készültség bevezetéséről.

¹⁰ Preparedness, prevention and control of COVID-19 in prisons and other places of detention, Interim Guidance of the World Health Organization, 15 March 2020 (Introduction)

<https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/336525/WHO-EURO-2020-1405-41155-55954-eng.pdf>

¹¹ 71/2020. (III. 27.) Korm. rendelet a kijárási korlátozásról.

¹² Az 5. § értelmében „Az elzárás, a közérdekű munka és a pénzbüntetés helyébe lépő szabadságvesztés végrehajtása során e rendelet szabadságvesztés végrehajtására vonatkozó különös szabályait értelemszerűen alkalmazni kell.”

¹³ 2020. évi LVIII. törvény a veszélyhelyzet megszűnésével összefüggő átmeneti szabályokról és a járványügyi készültségről, hatályba lépett: 2020. június 18-án.

Az NMM látogatásának célja az volt, hogy megvizsgálja, milyen hatást gyakorolt a járványügyi helyzetben elrendelt korlátozások alkalmazása és a speciális szabályok végrehajtása az Intézetben tartózkodó fogvatartottak elhelyezési körülményeire, illetve a velük való bánásmódra.

1.4. Az érintett alapvető jogok

- A testi és lelki egészséghez való jog: „*Mindenkinek joga van a testi és lelki egészséghez.*” [Magyarország Alaptörvénye (a továbbiakban: Alaptörvény) XX. cikk (1) bekezdés]

1.5. Az alkalmazott nemzeti és nemzetközi jogforrások, iránymutatások

- Alaptörvénye
- 1976. évi 8. törvényerejű rendelet az Egyesült Nemzetek Közgyűlése XXI. ülészakán, 1966. december 16-án elfogadott Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya kihirdetéséről
- 1988. évi 3. törvényerejű rendelet a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmódok elleni nemzetközi egyezmény kihirdetéséről
- Ajbt.
- Jegyzőkönyv
- Bv. tv.
- 2020. évi LVII. törvény a veszélyhelyzet megszüntetéséről
- 2020. évi LVIII. törvény a veszélyhelyzet megszűnésével összefüggő átmeneti szabályokról és a járványügyi készségről
- 40/2020. (III. 11.) Korm. rendelet a veszélyhelyzet kihirdetéséről (a továbbiakban: veszélyhelyzet elrendelése);
- 71/2020. (III. 27.) Korm. rendelet a kijárási korlátozásról
- 90/2020. (IV. 5.) Korm.
- 282/2020. (VI. 17.) Korm. rendelet a 2020. március 11-én kihirdetett veszélyhelyzet megszüntetéséről
- 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet a szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbíróság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól
- 37/2020. (VII. 24.) BVOP utasítás a videóhívással megvalósuló elektronikus kapcsolattartás eljárásrendjéről
- az ENSZ fogvatartottakkal való bánásmódra vonatkozó standard minimumszabályai (a továbbiakban: Mandela Szabályok) [*United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners (the Nelson Mandela Rules) General Assembly resolution 70/175, annex, adopted on 17 December 2015*]
- Advice of the Subcommittee on Prevention of Torture to States Parties and National Preventive Mechanisms relating to the Coronavirus Pandemic (7 April 2020) [CAT/OP/10] (a továbbiakban: SPT Tanács)
- Protocol for national preventive mechanisms undertaking on-site visits during the coronavirus disease (COVID-19) pandemic (CAT/OP/11),
- az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának Európai Börtönszabályokról szóló Rec(2006)2-rev számú ajánlása (a továbbiakban: Európai Börtönszabályok)
- CPT: Nyilatkozat a szabadságuktól megfosztott személyek koronavírus (COVID-19) világjárvánnyal kapcsolatos kezelési alapelveiről [CPT/Inf(2020)13] (a továbbiakban: CPT: COVID-19 Nyilatkozat)
- a CPT-nek a büntetés-végrehajtási intézetekben az egy fogvatartottra jutó élettérre vonatkozó előírásai [CPT/Inf (2015) 44]

- A büntetés-végrehajtás országos parancsnoka által 30500/6704-1/2021. ált számon 2021. szeptember 16-án a koronavírus-járvánnyal összefüggő feladatok végrehajtására kiadott Intézkedési Terv VII. (a továbbiakban: BVOP Intézkedési Terv VII.)
- Az Intézet parancsnokának, 2020. szeptember 21-től hatályos VII. Intézkedési Terve a koronavírus-járvánnyal összefüggő feladatok végrehajtására (a továbbiakban: Intézeti Intézkedési Terv)

1.6. A látogatás módszere, a vizsgálat szempontjai

Az NMM alapvető feladata, hogy a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megelőzése céljából a Jegyzőkönyv 4. cikke szerinti fogvatartási helyeken a szabadságuktól megfosztott személyekkel való bánásmódot vizsgálja.

Az NMM feladatait ellátó alapvető jogok biztosa és munkatársai – a járványhelyzetre tekintettel a fogvatartottak, továbbá a személyi állomány és a látogatócsoport tagjainak a vírusfertőzéssel szembeni védelméhez szükséges felkészülés biztosítása érdekében – az SPT Tanácsban is rögzített 'do no harm' („ne árts”) elvnek¹⁴ megfelelően a látogatócsoport tagjai az előírt védőfelszerelésben – szájmászokban – léptek be az Intézetbe.

A látogatócsoport tagjai a következő módszereket alkalmazták:

- a) dokumentumok bekérése, helyszíni iratbetekintés, fényképfelvételek készítése;
- b) az elhelyezés fizikai körülményeinek vizsgálata;
- c) a fogvatartottak, az Intézet személyi állományának tagjai és vezetői személyes meghallgatása, előzetesen kidolgozott, iránymutatásként szolgáló kérdéssorok alapján.

A járványhelyzetre tekintettel a látogatás a fogva tartás körülményeit a következő szempontok szerint vizsgálta:

- a járványhelyzet által előidézett változások a bánásmód tekintetében;
- tájékoztatás a járványügyi intézkedésekről;
- eljárás a fertőzésveszély megelőzése érdekében, különösen a befogadás során;
- munkáltatás, oktatás és a szabadidő eltöltése, a szabad levegőn való tartózkodás;
- az egészségügyi ellátás biztosítása a járványhelyzetben, az egészségügyi elkülönítés lehetősége;
- kapcsolattartás módosulása a járványhelyzettel összefüggésben:
 - hozzátartozókkal és egyéb regisztrált kapcsolattartókkal,
 - a jogi képviselővel.

1.7. Szankciók tilalma

A Jegyzőkönyv 21. cikke értelmében semmilyen hatóság és tisztviselő nem rendelhet el, nem alkalmazhat, nem engedélyezhet, és nem tűrhet el semmilyen személy vagy szervezet elleni szankciót, ha az illető a nemzeti megelőző mechanizmussal akár valós, akár hamis információkat közölt, és az adott személyt vagy szervezetet semmiféle más jellegű hátrány sem érheti.

1.8. A látogatás időpontja

2021. július 22.

1.9. A látogatás résztvevői

- Dr. Kozma Ákos, az alapvető jogok biztosa
- Dr. Mézes Norbert, jogász

¹⁴ SPT Tanács 4. pont.

- Dr. Izsó Krisztina, jogász
- Tóthné Kiss Klaudia, pszichológus

2. Tényállás és megállapítások

2.1. Általános információk és létszámadatok

Az Intézet alaptevékenysége a külön kijelölés által meghatározott körben a letartóztatással, biztonsági és egyéb okból elhelyezett elítéltek szabadságvesztésével, továbbá az elzárással összefüggő büntetés-végrehajtási feladatok ellátása.

Az Intézetben a rendelkezésünkre bocsátott adatok szerint 2021. július 22-én 96 fogvatartott tartózkodott, a létesítmény befogadó kapacitása a látogatás idején 107 fő volt, ami 89 %-os telítettséget jelentett. A nyilvántartott létszámra kihatóan; megőrzés céljából 1 férfi volt befogadva az Intézetbe a látogatáskor.

A látogatás idején az Intézetben jelen lévő fogvatartottak létszáma

	férfi	nő	összesen
fegyház	1	0	1
börtön	4	0	4
fogház	2	0	2
letartóztatott, I fokú ítéletig	57	13	70
letartóztatott, nem jogerősen elítélt	3	0	3
szab. vesztésre átváltoztatott közérdekű munka büntetés	2	0	2
elzárás	12	1	13
megőrzés	1	0	1
összesen	82	14	96

A látogatás napján a fogvatartottak között 8 külföldi férfi volt. Az Intézetben a látogatás időszakában 1 férfi enyhébb végrehajtási szabályok hatálya alatt állt.¹⁵

2.2. Elhelyezési körülmények, bánásmód és élelmezés

A helyszíni tájékoztatás szerint az objektumban komoly beruházások történtek az elmúlt időszakban, így a konyha felújítása mellett a körletrészek felújítása is megtörtént. Az Intézetben lévő 31 zárkában 2020. szeptember 1-től nem fordult elő kártalanításra okot adó elhelyezés.

Fogvatartottak panaszolták, hogy nincs meleg víz a zárkában, azt kannában kapták. A zárkákban csak hideg víz volt, de melegvízes ballonokat reggel, délben és este is kaptak az ott elhelyezettek.

A fiatakorúak, a nők és a dolgozó fogvatartottak minden nap fürdhetnek, a többi fogvatartott csak hetente 5 alkalommal tisztálkodhatott. A fürdés idejét és az elfogyasztott víz mennyiségét víztakarékos nyomógombos csapteleppel és elektromos időkapcsolóval szabályozták.

A női fogvatartottak a higiénés feltételek biztosítása kapcsán elelmondták, hogy vattát kapnak, és akinek nincs pénze az egészségügyi és tisztálkodási szerekre, az 4 tekercs WC papírt, kis sampont és fogkrémet kapott, de akinek módjában állt, az megvette magának a kiétkelési boltban. Szerintük a támogatás, azaz a letéti pénz hiányában kapott havi tisztasági csomagban lévő termékek mennyisége nem volt elegendő 1 hónapra, és a minőségük gyenge volt. Naponta volt lehetőségük a fürdőben meleg vízzel tisztálkodni, és véleményük szerint az örök jól bántak velük. Intézeti kártevő problémáról nem tudtak.

¹⁵ Az Intézet által szolgáltatott adatok szerint azonban lehetőség volt átmeneti részleg, gyógyító-nevelő részleg, drogprenvenációs részleg, első büntényes részleg, hosszúidős speciális részleg és alacsony biztonsági kockázatú részleg működtetésére is.

Más fogvatartottak elmondása szerint a fürdőben a víz hideg volt zuhanyzáskor, csak néha langyos. Egy szappant kaptak 4 felé vágva, és aki nem tudott vásárolni magának szappant, az a tisztálkodáshoz ezt használhatta. Az örök korrekten bántak a fogvatartottakkal. Egy fogvatartott véleménye szerint ha normálisan viselkedett, ezt a bánásmódot kapta az őrszemélyzet részéről is.

A fogvatartottak az örök általi bánásmód tekintetében nem fogalmaztak meg panaszt, elmondásuk szerint a személyzet „jól” bánt a fogvatartottakkal, illetve a bánásmód tekintetében nem tapasztaltak változást a koronavírus járvány időszaka alatt sem.

A kapott információk szerint az Intézetben a poloskafertőzöttséget sikerült megfékezni, a rágcshaló- és rovarirtást félévente elvégezték az objektumban. Kártevőkkel kapcsolatos problémát az egyik fogvatartott úgy jelezte a látogatáskor, hogy a saját zárkája tekintetében nem, de egy másik intézeti zárkát érintően van tudomása ágyi poloska előfordulásáról.

Több fogvatartott elmondása szerint az Intézetben kapott étel mosogatószer-szagú és rossz ízű, a tea minősége elfogadhatatlan, ezért az ebédet többen meghagyták. A „meleg” vacsora pl. 2 túrós zsömle vagy lekváros táska volt. Reggelire 1 mézet és 1 vajat kaptak, délben negyed kg kenyeret, amit másnap délig kellett beosztaniuk, de ebből legtöbbször már a reggelihez sem maradt.

A fogvatartottak elmondása szerint az ételmezési osztály vezetőjéhez az étel mennyisége és minősége javítása érdekében benyújtott panaszra a látogatás időpontjában még nem érkezett válasz.

Az Intézettől kapott tájékoztatás szerint 2014 óta a fogvatartottak ugyanazt eszik, amit a személy állomány.

A kiétező boltban történő vásárlást az Intézeti Intézkedési Terv 60. pontja szabályozta a járványhelyzetben. Két alternatívát kínáltak a vásárlás lebonyolítására: maximum 4 fős csoportokban vagy a zárkából kimoztatás nélkül a fogvatartottak által készített lista alapján. Hetente volt kiétezés.

A helyszíni bejárás során látott zárkák állapota a folyamatos állagmegóvás miatt elfogadható volt.¹⁶ Valamennyi zárka rendelkezett leválasztott, önálló szellőzéssel ellátott illemhellyel, illetve intézeti tulajdonú LED televíziókészülékkel a kötelezően biztosítandó zárkafelszerelések mellett.

Az NMM rendelkezésére bocsátott adatok szerint az Intézetben kialakított 31 zárka – amiből 24 volt elhelyezési célú – két szinten helyezkedett el. Az Intézet I. emeletén elhelyezett fogvatartottak esetében a legkisebb zárka 8 m² alapterületű, az egy főre jutó élettér legkevesebb 7,5 m², az Intézet II. emeletén lévő zárkák esetében ez a minimum alapterület 6 m² és az élettér legkevesebb 6 m² volt. A zárkák mérete többféle, a legnagyobb 30,3 m² volt.

A parancsnok elemondta, hogy évek óta nem volt rendkívüli esemény az Intézetben. A fegyelmi helyzet az objektumban a járványhelyzet miatt nem romlott, komolyan vette mindenki a védekezés miatt betartandó új szabályokat, és a veszélyhelyzetben érezhetően jobb volt az együttműködés az őrszemélyzet és a fogvatartottak között.

A látogatás idején az egy fogvatartottra jutó élettér megfelelt mind a hazai jogszabályok,¹⁷ mind a nemzetközi standardok¹⁸ minimális élettérre vonatkozó előírásainak.

A fogvatartottak testi és lelki egészséghez való jogát azonban veszélyeztette, hogy az adatok alapján nem jutottak megfelelő minőségű és mennyiségű ételhez az Intézetben biztosított étkezések során, és az is, hogy a megfelelő tisztálkodáshoz szükséges

¹⁶ Ld. Melléklet, (2) és (8) kép

¹⁷ A 16/2014. (XII.19.) IM. rendelet 121. § (1) bekezdése szerint „a zárkában vagy a lakóhelyiségben elhelyezhető létszámot úgy kell meghatározni, hogy minden elítéltre hat köbméter légtér és egyéni elhelyezés esetén legalább hat, közösen elhelyezett elítéltek esetén személyenként legalább négy négyzetméter élettér jusson.”, a (2) bekezdés alapján „az élettér kiszámításakor a zárka vagy a lakóhelyiség alapterületéből az illemhely és a mosdó által elfoglalt területet (...) figyelmen kívül kell hagyni.”

¹⁸ A CPT-nek a büntetés-végrehajtási intézetekben az egy fogvatartottra jutó élettérre vonatkozó előírásai [CPT/Inf (2015) 44] 9-10. pontja értelmében az egyszemélyes zárkákban 6m², a több személy által lakott zárka esetében személyenként minimum 4 m² élettér kell, hogy rendelkezésre álljon, nem beleszámítva a vizesblokk által elfoglalt területet.

melegvíz-ellátás nem volt folyamatos az intézeti fürdőben, amellet, hogy a zárkákban sem volt állandó jelleggel meleg víz a járvány idején.

Az NMM felhívja a figyelmet arra, hogy „*a jobb minőségű ételmezésnek közismerten pozitív hatása van a fogvatartottak hangulatára*”,¹⁹ ami hozzájárulhat az egymás közötti, illetőleg a személyi állománnyal való kapcsolatukban kialakuló konfliktusok csökkenéséhez.

2.3. Személyi állomány létszáma és munkavégzési körülményei

A látogatás napján a személyzet tényleges létszáma 93 fő, az engedélyezett költségvetési létszám 91 fő volt. A vezetői tájékoztatás szerint a koronavírus járvány nem okozott az állomány számára jelentős többletfeladatokat, a járványhelyzet miatt felmerülő problémákra igyekeztek gyorsan reagálni, és megoldást találni.

Az állományból 2020-ban összesen 31-en voltak érintettek a fertőzés kapcsán, és voltak olyan napok a munkavégzés során, amikor egyszerre 14 fő volt távol a járvány miatt. 2021-ben a pandémiás fertőzéssel való érintettség az állomány 61 %-ánál volt kimutatható.

A személyzet körében volt olyan, aki a leterheltséget elviselhetőnek tartotta, de többen úgy vélték, hogy kevesen vannak arra a szakmai feladatra, amit napi szinten végezniük kell.

Az állománytábla szerint engedélyezett létszámhoz képest 5 fő betöltetlen álláshelyük volt, amely egy biztonsági főfelügyelői, két biztonsági felügyelői, egy ételmezési vezetői és egy büntetés-végrehajtási osztályvezetői státuszhelyet jelentett.

A 2020. évben 5 fő távozott és 9 fő lépett be, 2021. évben 3 fő távozott és 3 fő lépett be, a 2019. évhez képest drasztikusan csökkent a leszerelések száma (18 fő) ami az Intézet állománymegtartó képességének javulását, a fluktuáció csökkenését jelezte.

Az Intézet vonatkozásában az állománytábla szerinti létszám 91 státuszt jelentett: 6 vezető, 12 tiszt, 60 tiszthelyettes és 13 rendvédelmi igazgatási alkalmazott szerepelt benne.

A személyi állomány létszáma szervezeti egységenként

	Összesen
Vezetői törzs	2
Vezetői közvetlen	3
Személyügyi és Szociális Osztály	4
Biztonsági Osztály	46
Büntetés-végrehajtási Osztály	12
Informatikai Osztály	3
Gazdasági Osztály	18
Egészségügyi Osztály	3
Összesen	91
Állománytáblán felüli létszám	2
Mindösszesen	93

Az Intézetben komoly beruházások történtek az elmúlt időszakban az állomány munkavégzési körülményei, a biztonságtechnikai eszközök egy részének komplett cseréje, a konyha, a technikai ügyelet, és a külső homlokzat felújítása vonatkozásában.²⁰ A munkakörülményeik javítására a régi fogászati helyiség átalakításával egy új irodát és egy új öri pihenőhelyiséget hoztak létre, valamint a férfióltöző teljes felújítására is sor került. A személyi állomány tagjának segítségével 54 db öltözőszekrényt alakítottak ki.

Az állomány számára egy intézeti kápolna is rendelkezésre állt.

Új bútorok kerültek a női öltözőbe, a bírói tárgyalóba, és egy kerékpártárolót alakítottak ki az állomány részére. 6 klímaberendezést építettek be és 4 db 24 órás terhelésre készült speciális irodai forgószéket vettek a szolgálati helyiségek korszerűsítése érdekében, ezen kívül

¹⁹ Balogh Attila: Felmérés a fogvatartottak közérzetét javító intézkedések hatásairól. Börtönügyi Szemle 2003/3. 40. o.

²⁰ Ld. Melléklet, (9) kép

8 favázás támlás széket, valamint 18 étkezőasztalt szereztek be az állomány étkezdéjébe. A személyzet számára az étkezés az Intézeten belül volt biztosított, az intézeti konyháról ebéd rendelésére, illetve a pihenőhelyiségben étel melegítésére és elfogyasztására is lehetőség volt.

Az irodák többsége megfelelő bútorzattal volt ellátva, ahol az informatikai és az irodai eszközök rendelkezésre álltak.

Az állomány tagjai folyamatos és változatos témájú képzési lehetőségekről számoltak be. Szerveztek számukra kompetenciafejlesztő, egészségmegőrzés célú, a testbeszéd áruzkodó jeleit ismertető képzést, valamint arról szólót is, hogy hogyan maradjanak motiváltak a hivatásos állományban. Tervezték, hogy az elkövetkező időszakban elsősegélynyújtás ismeretek tanfolyamon és kommunikációs tréningen fognak részt venni.

A látogatócsoport által megtekintett étkező, a fertőtlenítést biztosító kézmosó rész,²¹ az intézeti kápolna, a különböző szolgálati helyek és irodák megfelelő állapotban voltak.

A személyi állomány létszáma és munkavégzési körülményei kapcsán a látogatócsoport alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem tapasztalt.

2.4. A fertőzés megelőzése érdekében hozott intézkedések és az ezzel kapcsolatos tájékoztatás

Az Intézetben a látogatás idején a koronavírus-járvánnyal összefüggő feladatokat a büntetés-végrehajtás országos parancsnokának a bv. szervezet egészére irányadó intézkedési tervével²² összhangban álló, az Intézet parancsnoka által kiadott, helyi sajátosságokat is figyelembe vevő Intézeti Intézkedési Terv határozta meg.

Ennek megfelelően az Intézet több millió Ft értékű beruházásokat hajtott végre hidegködképző berendezés, ózongenerátor, permetezők, fertőtlenítő lábtörlők és szenzoros kézfertőtlenítők beszerzésére a járvány megfékezése érdekében.

A 2020. évben megjelenő új koronavírus az Intézet fogvatartottjaira és a személyi állomány tagjaira is veszélyt jelentett, ezért a veszélyhelyzet elrendelése óta fokozott figyelmet szenteltek a higiénés szabályok pontos betartására és betartatására. Az izolációt sikerült időben elvégezniük, így tömeges megbetegedés nem alakult ki az objektumban.

A koronavírus fertőzött betegek gyógykezelését a Büntetés-végrehajtás Egészségügyi Központ tököli telephelyén látták el. A koronavírus tesztek elvégzését és a minták laborba szállítását minden esetben az Intézet biztosította.

Az Intézeti Intézkedési Terv általános rendelkezései szerint a parancsnok arra kérte az állománytagokat, hogy lehetőség szerint kerüljék a nagyobb létszámú rendezvényeket, az Intézetben tartózkodás során pedig oly módon tartsák be a megelőző intézkedéseket, hogy ne válhassanak szoros kontakttá, utalva a védőfelszerelések viselésére, a védőtávolság megtartására, és az „egymáshoz közel töltött idő” minimalizálására. Az intézkedési terv, illetve a mellékletek között megjelölt dokumentumok elektronikusan elérhetőek voltak az állomány számára.

Az Intézet területén, zárt térben a folyamatos és szabályos szájmaszkviselés a személyi állomány számára a fogvatartottakkal való közvetlen kontaktus során kötelező volt. Az Intézet egészségügyi részlegein (rendelő, fogászat) és azok várakozó helyiségében, valamint a fogvatartottak polgári egészségügyi intézménybe történő szállítása, „külkórházi” őrzése teljes időtartama alatt a szájmaszk viselése szintén kötelező volt.²³

A fogvatartottak számára a zárkán kívül, zárt térben végzett valamennyi tevékenység során textil vagy a tevékenységhez külön meghatározott szájmaszk folyamatos és szabályos viselését rendelte el a parancsnok, az étkezőkben és közösségi helyiségekben.

²¹ Ld. Melléklet, (10) kép

²² BVOP Intézkedési Terv VII.

²³ Intézeti Intézkedési Terv 8. és 9. pont

A szolgálati feladatai ellátása során a fogvatartottakkal közvetlen kapcsolatba kerülő személyi állományi tag számára a maszk mellett a gumikesztyű használatát is elrendelte a parancsok a személyes kontaktus időtartama alatt.²⁴

A személyi állomány részére a széles spektrumú szappanos kézfertőtlenítő, míg a fogvatartottak számára a napi többszöri higiénés meleg folyóvizés szappanos kézmosás lehetőségét is biztosítaniuk kellett,²⁵ a bejáratoknál kihelyezett kézfertőtlenítők használata kötelező volt.²⁶

Az Intézet belépési pontjain minden belépő személyt nyilatkoztattak arról, hogy tartózkodott-e külföldön az elmúlt 2 hétben, vannak-e felső légúti panaszai, illetve, hogy megbetegedett személlyel kontaktusba került-e. Indokolt esetben a beléptetést meg kellett tagadni.²⁷

A megelőzés érdekében az Intézetben a felületek és eszközök (kényszerítő eszközök, bútorfelületek, padló felületek, szaniterek, kilincsek, közlekedés során rendszeresen megérintett rácsok, stb.) folyamatos, dokumentált fertőtlenítéséről rendelkezett a parancsnok. Az eszközöket közvetlenül a használatot követően, a felületeket legalább napi 1 alkalommal fertőtleníteni kellett. Az Intézetben havonta 1 alkalommal megelőző fertőtlenítést végeztek.

A zárkák padozatának felmosásakor a fogvatartottak számára virucid hatásspektrummal is rendelkező fertőtlenítő hatású tisztítószer biztosítása előírás volt, melynek rendeltetésszerű használatát minden esetben ellenőrizniük kellett a körlet-főfelügyelőknek.²⁸

A fogvatartottak számára kiosztott szájmascok heti ellenőrzésére, az esetlegesen hiányzó mennyiség pótlására, és az elhasználódott textil szájmascok folyamatos cseréjére intézkedés történt.²⁹

A személyi állomány számára is folyamatosan biztosította a megfelelő mennyiségű és minőségű egészségügyi, illetve szűrőbetéttel ellátott szájmascokat az Intézet.³⁰

Az Intézeti Intézkedési Terv 64. pontja szerint az *„egyéni és kiscsoportos foglalkozások keretei között kötelező a fogvatartottak szükséges mértékű, rendszeres tájékoztatása, melynek során fel kell használni a zárt láncú televízió rendszert és a faliújságokat. A tájékoztatásnak ki kell terjednie az általánosan alkalmazandó érintkezési szabályokra, illetve arra, hogy a tünetek észlelése esetén a jelentési és jelzési kötelezettségnek eleget kell tenniük.”*

A járvány miatt bevezetendő intézkedésekről a fogvatartottakat szórólapok és plakátok útján előzetesen tájékoztatták, valamint a zárkákban felszerelt TV készülékeken keresztül hallható zárláncú adáson keresztül is folyamatos tájékoztatást kaptak erről az Intézetben³¹. A fogvatartottak hozzátartozói a járványügyi intézkedésekkel kapcsolatos változásokról elsődlegesen a fogvatartottaktól, a BVOP honlapjáról és egyedi esetekben – amikor tudható volt, hogy nem rendelkeznek internettel vagy okos eszközzel a családtagok – a reintegrációs tiszttól kaptak személyesen vagy telefonon tájékoztatást.

Koronavírus-fertőzött személy Intézetbe belépésének megelőzése érdekében a belépés csak az arra jogosultak számára, és a munkával összefüggő mértékben volt lehetséges. A látogatás idején fertőtlenítő szőnyeget használtak az objektumban, ami lefedte az intézeti áteresztő pontok fertőtlenítési igényeit. Naponta jellemzően négyszer fertőtlenítettek az Intézet területén, illetve annak különböző helyiségeiben. Az Intézet helyiségei a koronavírus-fertőzés kockázata szempontjából több kategóriába voltak sorolva, piros, sárga, és zöld színnel. A sárga – közepes kockázatú – jelzés esetén is elvárták a napi négy alkalmat jelentő fertőtlenítést, de napi két fertőtlenítésnél kevesebb sehol nem lehetett. A zöld – alacsony kockázati kategóriába sorolt – jelzésű helyiségeknél megengedett volt, hogy csak használati alkalmanként

²⁴ Intézeti Intézkedési Terv 10. pont

²⁵ Intézeti Intézkedési Terv 12. pont

²⁶ Intézeti Intézkedési Terv 12. pont

²⁷ Intézeti Intézkedési Terv 22. pont

²⁸ Intézeti Intézkedési Terv 25. pont

²⁹ Intézeti Intézkedési Terv 53. pont

³⁰ Intézeti Intézkedési Terv 54. pont

³¹ Ld. Melléklet, (1) kép

fertőtlenítsenek. 2021. július 1-je előtt a piros – magas kockázati kategóriába sorolt – jelzésű helyiségeknél naponta négyszer kellett fertőtleníteni. A látogatás idején érvényes szabályok a napi kétszeri alkalmat írták elő, de saját biztonságuk érdekében továbbra is naponta négyszer végezték el a fertőtlenítest ezekben a helyiségekben.

Havonta egy alkalommal az Intézet teljes területét érintő fertőtleníto takarítást végeztek ködképző géppel, korábban – 2021. július 1. előtt – havonta 2 alkalommal kellett ezt a fertőtleníto takarítást végrehajtaniuk.

A járvány miatt naponta négy alkalommal történt fertőtlenítes a zárkákban, amelynek során takarították a mosdót és a WC-t is. A fertőtlenítest a fogvatartotti munkáltatás során vagy az állomány egy tagjának igénybevételel végezték. A fertőtleníto hatású szereket nem adták oda a fogvatartottaknak, ennek használatát felügyelték. Seprű, lapát, felmosó és szemetes volt a zárkákban, hetente egy alkalommal kaptak a fogvatartottak felmosószert.

Személyre szólóan kapták a fogvatartottak a törölközőt. Szappan és nyomós kézfertőtleníto mindenhol volt³² a megtekintett zárkákban, az Intézet folyosóin pedig érintésmentes kézfertőtleníto és papírtörölköző állt rendelkezésre.³³

Az Intézet kimutatása szerint a COVID elleni vakcinák beadása a fogvatartottak 70 %-a esetében megtörtént, és a személyi állomány 61 %-a is megkapta az oltást. A Szputnyik vakcinán kívül, amely speciális hűtési feltételeket igényel, az összes többi oltóanyagot alkalmazták. Az oltás tényét igazoló oltási kártyát állítottak ki a fogvatartottaknak.

Az oltások felvétele önkéntes volt, az oltást az Intézet orvosa adta be. Ha a fogvatartott mindkét oltást fel akarta venni, de az I. oltást beadása után szabadult, írásos tájékoztató anyagot adtak neki arról, hogy miként veheti fel a II. oltást. A II. oltás beadása érdekében, amennyiben beazonosítható volt, a szabaduló személy házi orvosával is felvette a kapcsolatot az Intézet.

A fogvatartottak nagy része kínai vakcinát kapott, de egészségügyi okból ugyanúgy kaphatott más típusú vakcinát, mint a kinti társadalom tagjai. Az a fogvatartott, aki úgy jött az Intézetbe, hogy már megkapta az első oltást, az ugyanazt a vakcinát kapta másodszorra is. Az állomány tagjai ezen felül azt is elelmondták, hogy minden szükséges védőfelszerelés rendelkezésre állt, mint pl. a maszk, kézfertőtleníto, kesztyű, ezekből nem volt hiány.

Egy fogvatartott nyilatkozata szerint mindkét oltást az Intézetben kapta, ami kínai vakcina volt.

Más fogvatartott elmonda, hogy a maszk mellett azért kap kesztyűt is, mert dolgozik a mosodában. Tapasztalatai szerint a személyi állomány kesztyűt és maszkot hordott.

A járvány miatt minden másnap végeztek fertőtlenítest az elhelyezési körleten, de a fogvatartottak maguk is takarítottak, azonban biztonsági okokból nem adtak nekik hipót. A takarításhoz partvist és felmosót kaptak, de takarításra alkalmas tisztítószert, fertőtleníto szert nem. A kiétekezéskor vettek tusfürdőt és tisztálkodási szereket, azt tették a felmosóvízbe.

A fogvatartottak elmondása szerint a járvánnyal összefüggő korlátozásokról a zárkában lévő tévén és körlevélben is kaptak tájékoztatót.

Női fogvatartottak beszámoltak róla, hogy „fertőtleníteskor”, hetente 3 alkalommal lefűjták a zárkában lévő csapot és a WC-t is valamivel, illetve arról, hogy az Intézettől „fejenként” kapott mosópor csekély mennyiségű a felmosáshoz. A mosható maszkot naponta cserélték nekik, a sebészi szájmáskot három naponta. Máskot a látogatáskor is kellett hordaniuk, még az oltottaknak is zárt térben és sétán is, amit túlzásnak tartottak a fogvatartottak. Az oltásokat felvették, de komoly mellékhatást nem érzéltek.

Az egészségügyi személyzet arról tájékoztatta a látogatócsoportot, hogy fertőtleníto szerekben nincs hiány, az orvosi rendelőben naponta négyszer fertőtlenítsenek. A fogvatartottaknál naponta két-három alkalommal felmosnak, és a kilincseket rendszeresen letörlik a „házi takarítók.”

³² Ld. Melléklet, (8) kép

³³ Ld. Melléklet, (3) kép

Az állomány egyik tagja szerint nem volt feszültség a járványügyi intézkedések bevezetésekor, mert tájékoztatták a fogvatartottakat a TV-készülékeken, a képes újságban és a faliújságon keresztül. Az oltás felvételét azzal ösztönözték, hogy az oltott személy sportolhatott, illetve látogatót is fogadhatott. Jutalmazásként annyit említett, hogy hamarabb mehetek vásárolni a boltba az oltottak.

A látogatócsoport a fertőzés megelőzése irányuló intézkedések és a járványhelyzettel kapcsolatos tájékoztatás kapcsán alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem tapasztalt.

2.5. Beléptetés és a fogvatartottak befogadása a járványhelyzetben

Az Intézetbe beléptetés során a látogatás idején az intézetparancsnok vonatkozó rendelkezései³⁴ alapján jártak el, ami a következőket jelentette:

Be- és kiléptetéskor a személybejáráti zsilipben egy időben csak két fő tartózkodhatott. Az itt várakozó állomány tagjai között az előírt minimális távolság 2 méter, és a nagyobb csoportosulás elkerülése érdekében az engedélyezett maximális létszám 6 fő volt. Ezt az előírást a bejáráti ajtóra ki kellett függeszteniük. Az Intézet belépési pontjain minden belépő személyt nyilatkoztatniuk kellett arról, hogy tartózkodott-e külföldön az elmúlt 2 hétben, vannak-e felső légúti panaszai, illetve, hogy megbetegedett személlyel kontaktusba került-e, és indokolt esetben a beléptetést meg kellett tagadni.³⁵

Az Intézet bejáratainál kihelyezett kézfertőtlenítő használata minden belépő személy számára kötelező volt.³⁶

Amennyiben a belépni szándékozó személy védőfelszereléssel (szájmaszk és gumikesztyű) nem rendelkezett, azt az Intézet köteles volt biztosítani részére.

Fertőzékenység vagy igazolt fertőzött szoros kontaktjának minősülő személyi állományi tagok az Intézet területére semmilyen okból nem léphettek be.³⁷

A fogvatartottak egészségügyi befogadása során PCR mintavételt kizárólag abban az esetben kellett végrehajtani a kapott tájékoztatás szerint, ha a befogadott koronavírus-fertőzésre utaló tünetet mutatott.

Az egészségügyi szakterületre vonatkozóan a parancsnoki intézkedés taglalta, hogy az új befogadások kapcsán járványügyi elkülönítés alatt álló fogvatartott csak abban az esetben volt szállítható, amennyiben felső légúti megbetegedés tüneteit nem mutatta.³⁸

A helyszíni tájékoztatás szerint, ha a fogvatartott számára szükséges külső orvosi ellátás a 6 óra időtartamot meghaladta, a visszaszállított fogvatartottat úgy kellett kezelniük, mintha új befogadott lenne.

Az Intézet elhagyása esetén az Intézeti Intézkedési Terv úgy rendelkezett, hogy³⁹ *„amennyiben védettnek nem minősülő fogvatartott bármilyen okból 6 óránál hosszabb időt töltött az Intézetben kívül, járványügyi megfigyelésre újból el kellett különíteniük.”*

Az állománynak és külön az egészségügyi személyzetnek⁴⁰ is a fogvatartottak befogadási eljárása során kiemelt figyelemmel kellett végrehajtani az érintettek tájékoztatását, érzékenyítve őket arra, hogy járványügyi megelőző érdekből az általános szabályok ideiglenes jelleggel korlátozásra kerülhetnek, valamint arra, hogy a járvány terjedésének megakadályozása érdekében a védőoltás beadására az Intézet lehetőséget biztosít. Ennek elutasítása esetén dokumentált módon tájékoztatniuk kellett a fogvatartottakat, hogy egyes jogaik korlátozásra kerülhetnek (pld. a kondicionáló terem használata).⁴¹

³⁴ Intézeti Intézkedési Terv 7. pont.

³⁵ Intézeti Intézkedési Terv 22. pont.

³⁶ Intézeti Intézkedési Terv 12. pont.

³⁷ Intézeti Intézkedési Terv 26. pont.

³⁸ Intézeti Intézkedési Terv 128. pont.

³⁹ Intézeti Intézkedési Terv 40. pont.

⁴⁰ Intézeti Intézkedési Terv 134. pont.

⁴¹ Intézeti Intézkedési Terv 66. pont.

A fogvatartottak befogadása során történt meg az orvosi és a pszichológusi vizsgálat is, amelynek során felmérték a fogvatartottat, így a fogvatartott első oltással történő oltottságára vonatkozó nyilatkozatát az ápolói befogadás során rögzíteni, és amennyiben az első oltásról dokumentációt nem tudott bemutatni, úgy állítását az EESZT rendszeren keresztül ellenőrizni kellett (...).⁴²

A pszichológus tájékoztatása szerint a befogadás során történő beszélgetés alkalmával fel tudta mérni, hogy a fogvatartott személy valamilyen fogyatékkal élő vagy esetleg valamilyen értelmi károsodása volt, illetve a kórelőzményre vonatkozó kezelőorvosi iratokat is megnézte ilyenkor. A befogadásnak része volt a kockázatelemzés – ebben részt vett a nyilvántartó és az egészségügyi szolgálat is rajta kívül – és a prediktív mérőeszköz (PME) alkalmazása, ami egyfajta előre jelzése a fogvatartottakkal kapcsolatos várható kockázatoknak. A szabálysértési elzárás esetén történő befogadási eljárásnak nem volt kötelező eleme a pszichológusi befogadás, de egészségügyi szempontú befogadás mindig volt. Ha a társterületek azt jelezték, hogy olyan jellegű problémát észleltek, ami miatt a pszichológus is részt kell, hogy vegyen a befogadásnál, akkor az általános szabály ellenére a szabálysértési elzárás büntetés esetén történő befogadáson is részt vett.

A pandémia korábbi időszakában a BVOP gyorseszti használatát rendelte el, és kötelező volt napi 3 alkalommal a testhőmérséklet mérése minden fogvatartottnál. A látogatás idején ez már nem volt előírás, csak a befogadásnál mérték a testhőmérsékletet, érintésmentes hőmérőt használva. A befogadás után korábban is kötelező volt a 14 nap egészségügyi karantén, illetve a maszk és kesztyű használata, amely a látogatáskor is élő szabály volt a fogvatartottakkal való kontaktusra.⁴³

Egy fogvatartott arról tájékoztatta a látogatócsoporthoz, hogy korábban 20 napig volt karanténban, külön zárkában, és a befogadáskor orvos is megnézte.

Az Intézet területén kötelező volt a maszk folyamatos és szabályos viselése. A látogatás idején az Intézetben a járványhelyzetre tekintettel a 2020. évi LVIII. törvény által meghatározott speciális befogadási protokoll érvényesült.⁴⁴ Ennek megfelelően, ha a szabadságvesztés végrehajtásának megkezdésére jelentkező elítélt egészségi állapota alapján járványügyi megfigyelése vagy elkülönítése látszott szükségesnek, a bv. intézetnek a befogadást meg kellett tagadnia. Ilyen esetben igazolást kellett kiállítani arról, hogy a befogadásra egészségügyi okból nem került sor, majd haladéktalanul intézkedni kellett az elítélt legközelebbi járványügyi megfigyelést végző egészségügyi intézménybe történő szállításáról.⁴⁵ Ha ilyen körülmény nem állt fenn, az elítéltet a befogadást követően 14 napra a bv. intézet befogadó részlegén kellett elhelyezni, ahol gondoskodni kellett az elkülönítéséről. Ha ez idő alatt az elítélt járványügyi elkülönítése nem vált szükségessé, a befogadást a Nemzeti Népegészségügyi Központ által kiadott eljárásrend⁴⁶ figyelembevételével kellett folytatni.⁴⁷

Az intézeti gyakorlat – összhangban a Bv. tv. rendelkezésével⁴⁸ – az volt, hogy valamennyi új befogadottat elkülönítették, főszabály szerint 14 napra.

A beléptetéssel és a fogvatartottak befogadásával kapcsolatban a vizsgálat nem tárt fel alapvető joggal összefüggő visszasságra utaló körülményt.

⁴² Intézeti Intézkedési Terv 136. pont

⁴³ Intézeti Intézkedési Terv 10. pont.

⁴⁴ Mely lényegében változatlanul átvette a veszélyhelyzet ideje alatt hatályban levő 90/2020. (IV. 5.) Korm. rendelet rendelkezéseit.

⁴⁵ 2020. évi LVIII. törvény 237. § (2) bekezdés.

⁴⁶ A látogatás idején: Eljárásrend a 2020. évben azonosított új koronavírussal kapcsolatban (követendő járványügyi és infektókontroll szabályok) 2020. június 12.

⁴⁷ 2020. évi LVIII. törvény 237. § (1) bekezdés.

⁴⁸ A Bv. tv. 2020. VI. 18-án hatályba lépett 91/A. §-a értelmében „A befogadást követően – az egészségügyi szakterület javaslatára – a bv. intézet parancsnokának írásbeli intézkedése alapján az elítélt a befogadó részlegen tizenégy napra egészségügyi okból elkülöníthető.”

2.6. Egészségügyi és pszichológiai ellátás, eljárás fertőzés gyanú esetén

Az Intézet nagy hangsúlyt fektetett a szuicid cselekmények megelőzésére, a fogvatartottak megfelelő tájékoztatására, mentális állapotuk fenntartására. Az Intézetben pszichológus dolgozott azon, hogy a fogvatartottak mentálhigiénés állapota kiegyensúlyozott legyen.

Az Intézet egészségügyi ellátását 1 főápoló és 2 szakápoló látta el, a fogvatartottak orvosi ellátását egy szerződéses alapellátó orvos, egy fogorvos és egy foglalkozásegészségügyi szakorvos biztosította. 2020. július 1-től az Intézet keretein belül történt a személyi állomány egészségügyi alapellátása, az ellátó szakorvos a fogvatartotti állomány foglalkozásegészségügyi ellátását is végezte.

Az Intézet fogvatartotti alapellátó és fogorvosi rendelője a Békés Vármegyei Kormányhivatal Gyulai Járási Hivatal Járási Népegészségügyi Intézet követelményeinek megfelelő, határozatlan ideig érvényes működési engedéllyel rendelkezik, illetve az Intézet rendelője a foglalkozásegészségügyi szakellátóhely és a foglalkozásegészségügyi alapellátás működési követelményeinek is megfelelt.

Orvosi ellátás heti 3 alkalommal volt az Intézetben, heti 1 napon a fogorvos látta el az Intézet személyi- és fogvatartotti állományát egyaránt, de külön napokon, igénytől függően, a helyszíni tájékoztatás szerint.

A parancsnok rendelkezése szerint⁴⁹ „bármilyen, Intézetet érintő fertőzés gyanú esetén kontaktuskutatást kell végezni. A szoros kontaktok szolgálatból történő váltásáról azonnal gondoskodni szükséges. Intézkedni kell a szoros kontaktnak minősülő személyi állományi tag(ok) felső légúti váladék mintavételezésére. (...)”

Az Intézeti Intézkedési Terv szerint, ha fogvatartottak esetében merült fel a fertőzöttség gyanúja⁵⁰ „abban az esetben a fogvatartott azonnali elkülönítése szükséges. A fogvatartottat sebészi szájmaszk és gumikesztyű viselésére kell kötelezni. Az egészségügyi ellátó személyzet kizárólag az előírt védőfelszerelésben folytathatja az elkülönítést követően az ellátást. A fogvatartott számára a sürgősségi egészségügyi ellátást biztosítani kell. Az elkülönített fogvatartottól felső légúti, orr-garatváladékon alapuló PCR mintavételezés (a továbbiakban: felső légúti minta) elvégzésére kell intézkedni. Gondoskodni kell a levett felső légúti minta megfelelő körülmények között történő szállításáról a területileg illetékes laboratóriumba. (...)” A parancsnoki intézkedés előírta azt is, hogy a fogvatartott elkülönítését a mintavételi eljárás lefolytatásáig, az eredmény megérkezéséig fenn kellett tartani, úgy, hogy az elkülönítés alatt nem fertőzés gyanús fogvatartottal kontaktusba ne kerülhessen. Amennyiben viszont a fertőzöttséget igazolták a bv. egészségügyi intézménybe szállítás az Operatív Törzs döntési hatásköre volt.

Az intézeti elhelyezési szabályokat a járványhelyzet megváltoztatta⁵¹ „amennyiben a férőhely és a körülmények lehetővé teszik, a fertőzés gyanús fogvatartottakat egy zárkában kell elhelyezni, de a fertőzés gyanús fogvatartottakat szoros kontaktaiktól külön kell elkülöníteni. A megfigyelésre kijelölt zárkákba a személyi állomány tagjai kizárólag védőfelszerelésben léphetnek be. Az elkülönítés során törekedni kell arra, hogy az egészségi állapotuknál, életkoruknál fogva magasabb rizikó csoportba tartozó fogvatartottak, lehetőség szerint egy közös zárkába kerüljenek elhelyezésre, annak érdekében, hogy ellátásuk, ápolásuk egy helyre korlátozódjon.”

A személyi állomány, illetve a fogvatartottak esetében is a pozitív mintavétellel igazolt fertőzéses megbetegedés rendkívüli eseménynek minősült, melyre vonatkozóan az általános jelentési kötelezettségen túl, az összes körülményének figyelembevételével, 24 órán belül parancsnoki kivizsgálás végrehajtása és felterjesztése volt az előírás.⁵²

⁴⁹ Intézeti Intézkedési Terv 20. pont.

⁵⁰ Intézeti Intézkedési Terv 29. pont.

⁵¹ Intézeti Intézkedési Terv 31. pont.

⁵² Intézeti Intézkedési Terv 35. pont.

Abban az esetben, ha a szabadságvesztés végrehajtásának megkezdésére felhívott személy fertőzött vagy fertőzés gyanús volt, az általa érintett helyiségek záró fertőtlenítéséről haladéktalanul gondoskodniuk kellett.

A parancsnok elrendelte⁵³ a pozitív eredménnyel rendelkező fogvatartottak elhelyezési részlegén szolgálatot teljesítőket, a körletfelügyelők, reintegrációs szakterület munkatársai, főápoló, szakápolók, a szolgálatteljesítés során e fogvatartottakkal közvetlenül érintkező személyi állományi tagok – pszichológus, befogadási eljárásban résztvevők – számára a teljes védőfelszerelés: védőruházat (overáll), szájmaszk, arcvédő pajzs (vagy szemüveg), sapka (kapucni), gumikesztyű használatát az érintett elhelyezési részlegben tartózkodás idejére.

A fertőzés gyanús fogvatartott egészségi állapotát – kiemelten a felső légutakra vonatkozó tünetek, panaszok, testhőmérséklet vonatkozásában – legalább naponta egy alkalommal dokumentáltan ellenőrizni voltak kötelesek.⁵⁴ Amennyiben a fertőzés gyanús személy egészségi állapota indokolta, polgári egészségügyi intézménybe történő azonnali ellátását kellett biztosítani.

A helyszíni tájékoztatás szerint, amennyiben valamelyik fogvatartotton a koronavírus fertőzés tüneteit észlelték, a felügyelő és az ápoló beöltözött a védőfelszerelésbe és megkezdte a fogvatartott elkülönítését. Zárófertőtlenítést végeztek és PCR mintát vettek a fogvatartottól. A PCR mintát elemzésre küldték, de az eredmény megérkezéséig is elkülönítették a zárkát és felállították, elhelyezték azokat a védőeszközöket, amivel a zárka biztonságosan volt megközelíthető.

A fertőzés tüneteinek észlelését követő kontaktkutatást 48 órára visszamenőleg végezték el. Az a felügyelő, aki a fogvatartottakkal közös helyiségben védőfelszerelés nélkül 10 percnél hosszabb ideig tartózkodott, szoros kontaktoknak minősült.

A 65 év feletti, illetve krónikus beteg fogvatartottak napi szintű ápolói felügyelet kaptak, ami pl. a testhőmérséklet ellenőrzését jelentette naponta három alkalommal, az Intézetben 65 év feletti fogvatartott a látogatás idején nem volt.

A járványhelyzetben a fogvatartotti állomány hangulatát napi szinten kellett monitorozni, és ebbe kötelezően be kellett⁵⁵ vonni az Intézet pszichológusát, a lelkeszt és az operatív tisztet. A BVOP Operatív Törzse felé időszakonként az erre vonatkozó jelentés megküldése, és amennyiben szükséges volt – a hangulat látványos romlása esetén – a jelentés haladéktalan megtétele ugyancsak előírás volt.

A pszichológus elérhetősége a járványhelyzet alatt nem változott a fogvatartottak számára, mert az Intézetben dolgozó pszichológus az állomány tagja volt, ezért elérhető volt az Intézetben a járványügyi veszélyhelyzet idején is. Krízishelyzet esetén azonnal fogadta a pszichológus a fogvatartottat, ha olyan állapotban volt, hogy a saját maga életére vagy testi épségére jelent veszélyt. A zárkaszállás rendszeresen beszélt a fogvatartottakkal, és a szuicid veszélyeztetett személyeket minden nap megnézte. A pszichológusi meghallgatásra 1 hónapos határidő volt előírva számára, de ennek elteltét soha nem várta meg.

A pszichológus kötelező és ajánlott jelleggel tartott foglalkozásokat az Intézetben. Így pl. az öngyilkossági hajlamú személyekkel hetente egyszer vagy szükség szerint kellett foglalkoznia. Az „egyéb okból” kategória alá besorolt személyekkel kéthetente egyszer volt kötelező foglalkoznia, és ugyancsak kiemelt figyelmet kellett fordítania a szexuális bűnelkövetőkre. Az ajánlott foglalkozások önkéntesek, 10 alkalmas terápiás jellegűek voltak és a fogvatartottak visszaesési kockázatát csökkentették, pl. az emberkereskedelemmel vádolt személyeknek tartott ilyen foglalkozást. A pszichológus a fogvatartási és visszaesési kockázatok feltárását is végezte, ezért amennyiben a fogvatartott kockázati értéke magas, veszélyeztetett volt, pl. drog vagy alkoholfogyasztással kapcsolatban, akkor a kimutatott kockázatokra irányuló speciális kezelési programokkal számára – önkéntes alapon – fel kellett ajánlani a visszaesés valószínűségét csökkentő terápián való részvételt. Komoly pszichiátriai

⁵³ Intézeti Intézkedési Terv 44. pont.

⁵⁴ Intézeti Intézkedési Terv 125. pont.

⁵⁵ Intézeti Intézkedési Terv 107. pont.

probléma esetén a fogvatartottat szakorvoshoz vagy az Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézetbe küldték.

A látogatás idején nem volt fogyatékosággal élő fogvatartott az Intézetben, és a pszichológus tájékoztatása szerint, ha az derülne ki, hogy egy fogvatartott érzékszervi, kommunikációs, fizikai, értelmi vagy pszichoszociális károsodással él, akkor az egészségügyi szolgálat útmutatása alapján járna el vele az állomány, őt azonnal orvosi vizsgálatra vinnék.

Az SPT Tanács értelmében a COVID-19 járvány idején, figyelemmel a fertőzés fokozott kockázatára, a fogvatartási helyeken mind a szabadságuktól megfosztott személyek, mind a személyi állomány tagjai számára biztosítani kell a megfelelő pszichológiai támogatást.⁵⁶ A CPT a szabadságuktól megfosztott személyek koronavírus vilá járvánnyal kapcsolatos kezelési alapelveiről szóló nyilatkozatában felhívta a figyelmet arra, hogy a járványhelyzetben a fogvatartottak számára az általános ellátáshoz képest további pszichológiai támogatást kell nyújtani.⁵⁷

Egy fogvatartottat, mivel pozitív volt a tesztje, tavaly ősszel a Büntetés-végrehajtás Egészségügyi Központba, Tökölre szállították koronavírus-fertőzöttség miatt. Komoly tünetei, panaszai nem voltak, egy 6 fős kórteremben helyezték el, majd a gyógyulást követően visszazállították az Intézetbe, ahol elkülönítették, és karanténban volt elmondása szerint. A pszichológus segítségét nem vette igénybe, mert ő a problémáit inkább a családjával beszélte meg.

Egy férfi fogvatartott elmondta, hogy a pszichológussal 2-3 hetente tudott beszélni, és legutóbb pár napja volt erre alkalma, és azt, hogy a szükséges gyógyszereit rendszeresen megkapta.

Női fogvatartottak elmondták, hogy több fajta betegséggel küzdenek, amire rendszeresen gyógyszert kellett szedniük. A betegségek kontrollálása érdekében rendszeresen jártak külső egészségügyi intézményben szakorvosnál, és minden nap megkapták a felírt gyógyszereiket. Két hetente tudtak beszélni a pszichológussal, amit segítségnek éreztek, mert a problémáikat vele meg tudták beszélni. A megkérdezett nők az orvosi ellátásra nem panaszkodtak, mert akár Skype-on is ellátták őket a járványügyi veszélyhelyzetben. A pszichológus elérhetősége kapcsán azt közölték, hogy a COVID járvány korábbi időszakában minden nap megnézte őket.

A pszichológussal történő beszélgetéssel kapcsolatban többen jelezték az interjúk során, hogy segítséget jelent számukra a problémáik feldolgozásában.

Az egészségügyi személyzet szerint az Intézetben dolgozó három ápoló az ott elhelyezett fogvatartottak számához képest nem elégséges létszám.

Kifejezetten ilyen célra használt elkülönítő helyiség nem volt a járványhelyzet miatt az Intézetben. A személyzet a körlet hátsó részén az utolsó zárkákban – vagy abban, ami éppen üres zárka volt – helyezte el a kötelezően karanténba kerülő személyeket, ahol a másokkal való érintkezés lehetősége a legkisebb volt.

A látogatás előtt 1 hónappal volt az Intézetben COVID fertőzött személy, akit a Büntetés-végrehajtás Egészségügyi Intézményébe szállítottak Berettyóújfalura.

A járvány korábbi időszakában a COVID specifikus ellátást a Békés Megyei Központi Kórházban Gyulán, a sürgősségi ellátást a békéscsabai egészségügyi intézményben biztosították az Intézetben elhelyezett személyek számára. Az Intézetben kívüli orvosi ellátás folyamatos volt, nem volt fennakadás ebben a járvány miatt.

Az egészségügyi részlegen kapott tájékoztatás szerint 2020-tól megközelítőleg összesen 10-15-en voltak az Intézetben koronavírus fertőzéssel érintettek. Az igazolt esetek többnyire panaszmentesek voltak, csak három fogvatartottat küldtek emiatt büntetés-végrehajtási kórházba. Az állományból ketten voltak a járványfertőzés miatt kórházban, gépi lélegeztetésre nem volt szükség egyik esetben sem, de hónapokig betegállományban voltak.

⁵⁶ SPT Tanács 9. s) pont.

⁵⁷ CPT: COVID-19 Nyilatkozat [CPT/Inf(2020)13] 6. pont.

A vizsgálat a fogvatartott személyek egészségügyi és pszichológiai ellátása, illetve a fertőzés-gyanú esetén követendő protokollal kapcsolatban alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem tárt fel.

2.7. Kapcsolattartás

A Bv. tv. értelmében a szabadságvesztés végrehajtása során – a társadalomba való beilleszkedés érdekében – a bv. intézet elősegíti, hogy az elítélt fenntarthassa és fejleszthesse hozzátartozóival és más személyekkel való kapcsolatát. A kapcsolattartás formái a levelezés, a telefonbeszélgetés, a csomag küldése és fogadása, a látogató fogadása, a látogató bv. intézeten kívüli fogadása, valamint a kimaradás és az eltávozás. A törvény szerint a kapcsolattartás korlátozásának a bv. intézet rendje és a fogvatartás biztonsága érdekében vagy egészségügyi okból lehet helye.⁵⁸

A koronavírus elleni védekezés érdekében a jogalkotó a veszélyhelyzet időtartama alatt rendeletben, majd annak megszüntetését követően törvényben lehetőséget biztosított a fogvatartottak kapcsolattartási lehetőségeinek korlátozására. Ez egyrészt az Intézet elhagyásával járó kapcsolattartási formákat – a látogató bv. intézeten kívüli fogadása, a kimaradás és az eltávozás –, valamint a fogvatartott orvos által igazoltan súlyos beteg közeli hozzátartozójának látogatását és a közeli hozzátartozó temetésén való részvételt, másrészt a látogatófogadást érintette.⁵⁹

Mind az SPT, mind a CPT felhívta a figyelmet arra, hogy a külvilággal való kapcsolattartás, így például a látogatófogadás egészségvédelmi célú korlátozását kellő mértékben, és az SPT álláspontja szerint ingyenesen biztosított alternatív kommunikációs lehetőségekkel – például telefonálás vagy internet alapú kommunikáció – kell ellensúlyozni.⁶⁰

A jogszabályok értelmében⁶¹ az országos parancsnok rendelkezése alapján a fogvatartott a járványügyi helyzettel összefüggő korlátozások hátrányos következményeinek enyhítése érdekében rezsimbe tartozásától függetlenül igénybe vehette a bv. intézet által nyújtott elektronikus kapcsolattartási formákat. Az általános szabályok szerinti gyakoriságot és időtartamot meghaladó mértékben kezdeményezhetett telefonhívást, és ha az ehhez szükséges letéti pénzzel nem rendelkezett, kérelmére, egyedi intézkedés alapján a bv. intézet a telefonálás díjának költségeit átvállalhatta. Csomagot havonta több alkalommal is fogadhatott és küldhetett.

Az Intézetben a COVID-19 vírus megjelenésével a látogatófogadás korábban megszüntetésre került, amit a fogvatartottak kezdetben negatívan fogadtak, de a megfelelő kommunikációnak köszönhetően a korlátozások bevezetését, annak szükségességét hamar elfogadták és megértették. A bevezetésre került Skype beszélő útján megvalósuló kapcsolattartás jelentősége meghaladta a kezdeti elképzeléseket a vezetőség megítélése szerint.

⁵⁸ Ld. Bv. tv. 172. § és 173. §-ait.

⁵⁹ A 90/2020. (IV. 5.) Korm. rendelet 3. § (6) bekezdése értelmében a jogszabály 2020. április 6-i hatálybalépésétől az intézet elhagyásával járó kapcsolattartási formák, ideértve a jutalmazás esetét is, továbbá a Bv. tv. 123. § (1) bekezdésében meghatározott célból történő rendkívüli eltávozások nem voltak engedélyezhetők, a 3. § (7) bekezdés b) pontja alapján továbbá, amennyiben a járványügyi rendelkezések megtartása másként nem volt biztosítható, a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka egy vagy több bv. intézet tekintetében korlátozhatta a látogatók fogadását.

A kormányrendelet 2020. június 1-jén hatályba lépett módosítása szerint a 3. § (7) bekezdésének b) pontja alapján a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka a veszélyhelyzetre vagy a veszélyhelyzet során elrendelt járványügyi intézkedésre tekintettel e kapcsolattartási formákat korlátozhatta. A veszélyhelyzet megszüntetését követően a 2020. évi LVIII. törvény 237. § (4) bekezdés bb) és bc) pontjai alapján ezt a járványügyi intézkedésre vagy az egészségügyi válsághelyzettel összefüggő más okra figyelemmel tehetette meg.

A bv. szervezet egészére irányadó BVOP Intézkedési Tervek értelmében e kapcsolattartási formák a jogszabály hatályba lépését követően a látogatás napjáig nem voltak engedélyezhetők. [Ld.: a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka által jóváhagyott, a koronavírus-járvánnyal összefüggő feladatok végrehajtására 2020. április 9-én kiadott és hatályba lépett Intézkedési Terv (a továbbiakban: a BVOP Intézkedési Terv III.) II. fejezet 3. és 47. pont és a BVOP Intézkedési Terv IV., II. fejezet 5. és 52. pont.]

⁶⁰ CPT: COVID-19 Nyilatkozat 7. pont, SPT Tanács 9. k) pont

⁶¹ Ld. 90/2020. (IV. 5.) Korm. rendelet 3. § (9) bekezdés, illetve a veszélyhelyzet megszüntetését követően: 2020. évi LVIII. törvény 237. § (7) bekezdés.

Véleményük szerint a fogvatartottak azon csoportja, amely tudott élni a Skype lehetőséggel, elsődleges kapcsolattartási formának tartotta azt. Fontosabbnak, mint a személyes látogatófogadást, mert könnyebben és gyakrabban volt megvalósítható a családtagok számára is. Az Intézet a Skype beszélő minél szélesebb körű biztosítására törekedett.

A levelek ellenőrzése, kézbesítése, illetve a csomagküldési rendszer szabályainak a járványhelyzet miatt történő megváltozását a fogvatartottak elfogadták. A levelezés, csomagfogadás terén pozitív változásként jelezte a vezetőség, hogy a küldeményeket a fogvatartottak már 48 órás iratkarantén elteltét követően megkaphatták a látogatás idején.

Az Intézetben 2021. július 1-től újra engedélyezték a személyes látogatófogadást.⁶²

A látogatás idején ismét engedélyezett látogatófogadásra vonatkozó előírások szerint:⁶³ *a koronavírus elleni védőoltás második komponensének beadását követő 14. nap elteltével, illetve a fertőzésen való igazolt átesést és a gyógyultnak nyilvánítást követő 150. nap elteltével, az ettől számított 6 hónapon belül – továbbá panasz- és tünetmentesség esetén az előbbi feltételeknek megfelelően fogadhatnak látogatót a fogvatartottak, 2021. július hónapban 30, augusztus hónaptól havonta egy alkalommal 60 perc tartamban.*

Látogatásra legfeljebb két személy, egy fő érvényes védettséget igazoló dokumentummal rendelkező felnőtt korú, valamint kíséretében egy fő érvényes védettséget igazoló dokumentummal rendelkező kiskorú (aki a látogatás napján legalább a 12. életévét betöltötte, de a 18. életévének betöltését követő nap nulladik óráját még nem haladta meg) kapcsolattartó személy érkezhettek, 2021. augusztus 01-jétől. Kiskorú személy felnőtt korú kísérete nélkül nem vehetett részt a látogatáson.

A helyszínen kapott adatok szerint 2021. augusztus 15-től további enyhítések bevezetésén dolgozott a BVOP, újra megvizsgálva, hogy milyen vonatkozásban lehetne bővíteni a kapcsolattartás lehetőségeit.

2021-ben a látogatás napjáig 943 ellenőrzött videóhívást bonyolítottak le a meglátogatott objektumban a fogvatartottak. Az Intézet könyvtárában a Skype beszélők lefolytatására szolgáló és újszerű technikai eszközökkel felszerelt, szeparált fülkét alakítottak ki. Három Skype munkaállomást hoztak létre, amit a látogatócsoport meglelt.⁶⁴

A kapcsolattartás lehetőségének elősegítése érdekében az egyes végrehajtási fokozatokon és rezsimekategóriákon belül a fogvatartottak részére meghatározott heti telefonálási időtartam egységesen 15 perc időtartammal megnövelésre került az Intézetben.⁶⁵ Azon fogvatartottak részére, akik nem rendelkeztek fogvatartotti mobiltelefonnal, nem volt letéti pénzüik, és az adott hónapban nem kértek Skype kapcsolattartást, nem fogadtak látogatót, kérelmükre, egyedi elbírálás alapján, havi 3 x 5 perc időtartamban, az Intézet költségére kellett biztosítani a telefonálás lehetőségét, helyettesítő készülék vagy közösségi telefon útján.

3 x 5 perces telefonálást igénybe vevő fogvatartottak száma 2021-ben

hónap	január	február	március	április	május	június
fő	1	1	3	0	6	5

Az Intézet telefonrendszere úgy volt beállítva, hogy engedje felhasználni a heti plusz 15 perc telefonálási időkeretet és a 3 x 5 perc ingyenes telefonálási lehetőséget annak, aki erre jogosult. Az objektum I. emeletén működött a közösségi telefon.

Az objektumban elhelyezett fogvatartottak a Skype beszélő kapcsán havi 4 alkalomról és 30-45 perc időtartamról tettek említést meglévő lehetőségként.

⁶² 2021. július 1-jétől a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka – bizonyos korlátozások fenntartása mellett – ismét lehetővé tette a fogvatartottak számára a látogatók fogadását. <https://bv.gov.hu/hu/intezetek/bvszervezet/hirek/4268> 2021. november 8-tól a látogatófogadás ismételt szünetelt Intézetek | Büntetés-végrehajtás (gov.hu), majd 2022. május 1-jétől újra látogathatók voltak az elítéltek. <https://bv.gov.hu/hu/intezetek/bvszervezet/hirek/4565>

⁶³ Intézeti Intézkedési Terv 150. pont

⁶⁴ Ld. Melléklet, (4) kép

⁶⁵ Intézeti Intézkedési Terv 75. pont

Az egyik fogvatartott szerint, ha látogatót hív, akkor elveszt három Skype beszélgetési lehetőséget. Havonta egy felnőttet hívhatott, de neki kiskorú gyermeke volt, aki a látogatás idején alkalmazott szabályok szerint⁶⁶ még nem látogathatta, a Skype-on keresztül viszont láthatta a gyermekét. Megítélése szerint a személyes látogatást a fogvatartottak ezért nem kérték.

Más fogvatartott is úgy nyilatkozott, hogy számára „az nem éri meg”, hogy a személyes látogatófogadás esetén csak 1 x 45 perc Skype lehetősége marad a hónapban. A járvány előtti időszakban mindig jöttek hozzá a látogatói, és ugyan ilyen alkalom tavaly márciusban volt utoljára. Mindent megadott volna, hogy újra együtt lehessen a családjával, de a havi Skype lehetőségeit nem akarta ezért feláldozni.

Több fogvatartott szülő szerint jobb volt számára, hogy a gyerekeit az elektronikus eszközön láthatta a beszélőn során, sőt még az otthonát is, emiatt az elektronikus beszélőt preferálták.

Az elektronikus kapcsolattartás esetében előre kellett egyeztetniük az időpontot, de előfordult, hogy az időpontot módosítottak, ha rossz volt a rendszer, vagy a nagyszámú kérelem miatt másképp nem volt rá lehetőség. Az előre egyeztetett időpontok betartását érintő kezdeti problémákról beszámoltak a fogvatartottak, de arról is, hogy a felügyeletet ellátó személyzet ezt mindig „megoldotta”. A látogatás idején ez már nem volt gond, a beszélőt a megadott időben tudták lefolytatni.

A rendelkezésükre álló heti 30-45 perc Skype beszélgetési időt kevésnek, a technikai minőséget közepesnek (pl. lehetett volna tisztább a kép a monitoron), a beszélgetések során felmerülő technika problémákat apróbbnak – pl. örülve annak is, hogy van ilyen lehetőség – értékelték a fogvatartottak.

Telefonon is tartották a kapcsolatot, de a telefonálást drágának tartották. Volt, aki saját maga nem tudta fizetni, erre otthonról küldtek pénzt számára.

A megkérdezett fogvatartott ismerte a szabályt, hogy az Intézet – havi 3 x 5 percben – egy joker telefont biztosított azoknak, akiket nem tudtak támogatni a hozzátartozók.

Ruházati csomag és általános csomagok rendszeres érkezéséről számolt be a fogvatartottak egy része, de más társaiknak a véleménye az volt, hogy csomagot nem kérnek, mert ha szükségük van valamire, azt meg tudják venni az intézeti boltban.

A megkérdezett fogvatartottak többsége nem levelezett.

Ügyvéddel való kapcsolattartásra nem volt panaszuk, tudtak telefonon beszélni vagy Skype-on, ha azt az ügyvéd kérte, de személyes egyeztetésről is beszámoltak már a járványügyi veszélyhelyzet időszakára vonatkozóan is.⁶⁷

Az állomány reintegrációs területen dolgozó tagjának az volt a véleménye, hogy a kapcsolattartást érintő korlátozásokat a Skype-pal tudták kompenzálni. Úgy látta az elektronikus kapcsolattartást a fogvatartottak szeretik. Hétfvégén is biztosították számukra, figyelembe véve, hogy van, aki dolgozik hét közben, vagy a hozzátartozója csak ilyenkor tud bejelentkezni. Elelmondta, hogy júliusban két hétfvégét vállalt, hogy a beszélőket ilyenkor is megtarthassák a fogvatartottak számára.

A vezetői intézkedés meghatározása szerint⁶⁸ „az adott hónapban látogató fogadással nem élő fogvatartottak videó hívással megvalósuló elektronikus kapcsolattartásának (Skype) engedélyezett időtartama fogvatartottanként heti legfeljebb kettő alkalommal minimum 30, maximum 60 percben határozható meg. Az adott hónapban látogató fogadással élő fogvatartottak esetében a videó hívás lehetősége havonta egy alkalom, legfeljebb 30 perc időtartamban engedélyezhető.”

A Skype alkalmazás útján történő kapcsolattartás iránti fogvatartotti kérelmek egyedi elbírálást követően, minden méltánylást érdemlő esetben, rezsimkategóriától és biztonsági kockázati besorolástól függetlenül voltak engedélyezhetők. A Skype hívások gyakoriságát és

⁶⁶ Intézeti Intézkedési Terv 150. pont

⁶⁷ Ld. Melléklet, (7) kép

⁶⁸ Intézeti Intézkedési Terv 74. pont

időtartamát a fogvatartott együttműködési hajlandósága tükrében, differenciáltan kellett meghatározni.

Skype kapcsolattartást igénybe vevő fogvatartottak száma 2021-ben

hónap	január	február	március	április	május	június	július
fő	138	125	124	134	155	151	116

Az NMM a járványhelyzet idején más büntetés-végrehajtási intézetekben tett helyszíni látogatásai során pozitív visszajelzéseket kapott a fogvatartottaktól a Skype-hívások bevezetése kapcsán.⁶⁹

A Mandela Szabályok 58. pontja értelmében a fogvatartottak számára a hagyományos módokon – levelezés, látogatók fogadása – túl a rendszeres kapcsolattartást, amennyiben lehetséges, telekommunikációs, elektronikus, digitális és egyéb eszközökön keresztül is biztosítani kell.

Az NMM tapasztalatai szerint a fogvatartottak részéről rendszeresen visszatérő panasz a telefonhívások magas percdíja,⁷⁰ ami szintén nehezíti a hozzátartozókkal való kapcsolattartást. Az elektronikus kapcsolattartás lehetőségének bővítése ezen a helyzeten is javíthat. Ennek jogszabályi hátterét a jogalkotó a 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet módosításával, 2021. január 1-jei hatállyal teremtette meg azáltal, hogy rendelkezett a telekommunikációs eszköz útján történő kapcsolattartás részletes szabályairól.⁷¹ A havonta engedélyezhető alkalmak számát főszabály szerint a szabadságvesztés végrehajtási fokozatától és a rezsimegkategoriatól tette függővé.⁷² Egészségügyi válsághelyzet vagy a bv. szervet érintő katasztrófa helyzet idején azonban, amennyiben a telekommunikációs eszköz útján történő kapcsolattartást a bv. szerv vezetőjének rendelkezése alapján a látogatófogadás kiváltására alkalmazzák, az a rezsimszabályokra tekintet nélkül engedélyezhető.⁷³

A fogvatartottaknak a járványhelyzetre tekintettel korlátozott kapcsolattartási lehetőségei tekintetében a vizsgálat alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem tapasztalt.

Az elektronikus kapcsolattartás lehetőségének fenntartása pozitív hatással lehet a hozzátartozókkal való kapcsolattartás gyakoriságára. Az NMM felhívja ugyanakkor a figyelmet, hogy a telefonon és elektronikus úton megvalósuló kapcsolattartás nem tudja helyettesíteni azt, hogy a fogvatartottak személyesen is láthassák a hozzátartozóikat, ezért aggályosnak tartja a személyes látogatás kérése esetén a rendelkezésre álló Skype lehetőségek jelentős csökkentését.

2.8. Reintegrációs tevékenységek – munkavégzés, oktatás, szabadidős programok, vallásgyakorlás és lelki gondozás

Az Intézet fogvatartotti létszámának csökkenésére kiható reintegrációs őrizetben 2021-ben a látogatás napján 7 férfi és 2 nő, összesen 9 fő volt. Ellenőrzésük elektronikus

⁶⁹ Ld. többek között az NMM AJB-2456/2020., AJB-2726/2020. és AJB-2728/2020. sz. jelentéseit.

⁷⁰ Ld. az NMM AJB-679/2017., AJB-685/2017., AJB-474/2018., AJB-501/2018., AJB-646/2019. sz. jelentéseit, valamint az alapvető jogok biztosának általános alapjogvédelmi feladatkörében a fogvatartottak telefonos kapcsolattartásának percdíjaival összefüggésben kiadott AJB-2236/2021. sz. jelentését.

⁷¹ A Bv. tv. 173. § (2) bekezdése értelmében „az elítélt a rezsimegkategoriók szerint igénybe veheti a bv. szerv által nyújtott elektronikus kapcsolattartási formákat.” Ehhez kapcsolódóan határozza meg a 20/2020. (XII. 30.) IM rendelettel, 2021. január 1-jei hatállyal módosított 16/2014 (XII. 19.) IM rendelet 2. § 9. pontja a telekommunikációs eszköz útján történő kapcsolattartás fogalmát: „a Bv. tv. 173. § (2) bekezdése szerinti kapcsolattartási formának a bv. szerv által meghatározott internet alapú telekommunikációs eszköz útján történő biztosítása.”

⁷² Ld. 16/2014 (XII. 19.) IM rendelet 39. § (2) bekezdés h) pont (fegyház, általános rezsimegkategorió – havi 1), 39. § (3) bekezdés h) pont (fegyház, enyhébb rezsimegkategorió – havi 2), 40. § (2) bekezdés h) pont (börtön, általános rezsimegkategorió – havi 2), 40. § (3) bekezdés h) pont (börtön, enyhébb rezsimegkategorió – havi 3), 41. § (2) bekezdés h) pont (fogház, általános rezsimegkategorió – havi 3), 41. § (3) bekezdés h) pont (börtön, általános rezsimegkategorió – havi 4).

⁷³ Ld. a 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 102/A § (3) bekezdését, valamint a telekommunikációs eszköz útján történő elektronikus kapcsolattartás eljárásrendjéről szóló 29/2021. (V. 19.) BVOP utasítás 5. pontját.

távfelügyeleti eszközzel történt, így az intézkedés hatálya alatt álló személyek tartózkodási helye az Intézet munkatársai által elektronikusan követhető volt.

A Mandela Szabályok 4.2. pontja szerint a reintegráció érdekében a fogvatartottak egyéni kezelési igényeivel összhangban álló oktatási, szakképzési és munkalehetőségeket, valamint egyéb megfelelő és elérhető – többek között jóvátételi, erkölcsi, spirituális és egészségügyi vagy sport jellegű – támogató programokat kell biztosítani. Az Európai Börtönszabályok 25. pontja szerint a fogvatartás során kiegyensúlyozott programokat kell biztosítani, és lehetővé kell tenni, hogy minden fogvatartott az emberi és társas kapcsolatok elégséges szintű fenntartásához szükséges időt tölthessen a zárkáján kívül.

A Bv. tv. alapján a szabadságvesztés végrehajtásának céljai közé tartozik „*a végrehajtás alatti reintegrációs tevékenység eredményeként annak elősegítése, hogy az elítélt szabadulása után a társadalomba sikeresen visszailleszkedjen és a társadalom jogkövető tagjává váljon.*”⁷⁴ A törvény alapján reintegrációs tevékenység az elítéltek munkáltatása, munkaterápiás foglalkoztatása, általános, illetve középfokú iskolai oktatásban való részvétele, a felsőfokú tanulmányok végzése, a szakképzésben való részvétele, a szakmai gyakorlat megszerzése,⁷⁵ valamint a szabadidő művelődéssel, sportolással, vallásgyakorlással való hasznos eltöltése.⁷⁶

A koronavírus elleni védekezés érdekében hozott rendkívüli szabályok alapján a fogvatartottak munkáltatása a büntetés-végrehajtás országos parancsnokának döntése alapján szünetelhetett,⁷⁷ illetőleg felfüggeszthető volt.⁷⁸ A fogvatartottak reintegrációs tevékenységekben – oktatásban, szakképzésben, felnőttképzésben való részvétel, művelődési, önképzési, sportolási lehetőségek igénybe vétele, bv. intézeten kívüli munkavégzés – való részvételének lehetőségét a jogszabályok alapján a bv. intézet parancsnoka korlátozhatta.⁷⁹

A fogvatartottak társadalmi visszailleszkedése szempontjából hasznos reintegrációs, kompetenciafejlesztő programok megtartása kapcsán a szabályok szerint az együttműködő civil személyek személyes jelenléttel történő tevékenysége kizárólag védettségi igazolvánnyal rendelkező személyek esetében, előzetes parancsnoki engedély alapján volt engedélyezhető, és a fogvatartottakkal való kontaktusra a bv. szerv járványügyi intézkedései alapján meghatározott védőeszközök folyamatos viselése mellett kerülhetett csak sor.⁸⁰

Az országot érintő járványhelyzet, illetve a fogvatartotti telítettség normalizálása eredményeképpen a fogvatartotti foglalkoztatás teljes mértékben átstrukturálódott. A külső munkáltatást megszüntették, – az Intézet területén kívüli munkavégzés 2020. márciustól szünetelt – a költségvetési munkáltatás létszáma pedig csökkent. Elérték azonban az Intézetben, hogy az utóbbit egyetlen napra sem kellett leállítaniuk, a fogvatartotti foglalkoztatás fenntartása érdekében.

Az Intézetben 27 fő (21 letartóztatott, 1 fegyház, 4 börtön és egy 1 fogház fokozatú elítélt) munkáltatása zajlott összesen: a házi műhelyben, a mosodán, a konyhán, a raktárban és a körlettakarítás során felmerülő feladatokban vettek részt ezek a fogvatartottak.

⁷⁴ Bv. tv. 83. § (1) bekezdés.

⁷⁵ Bv. tv. 83. § (3) bekezdés.

⁷⁶ Bv. tv. 164. § (8) bekezdés.

⁷⁷ A 90/2020. (IV. 5.) Korm. rendelet 4. § (1) bekezdése alapján a jogszabály 2020. április 6-i hatályba lépését követően az elítélt munkáltatása átmenetileg, a munkába állást akadályozó ok fennállásáig vagy a büntetés-végrehajtás országos parancsnokának döntése alapján szünetelhetett.

⁷⁸ A 90/2020. (IV. 5.) Korm. rendelet 2020. június 1-jén hatályba lépett módosítása értelmében a 3. § (7) bekezdés ca) pontja alapján a veszélyhelyzetre vagy a veszélyhelyzet során elrendelt járványügyi intézkedésre tekintettel a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka egy vagy több bv. intézet tekintetében felfüggeszthette az elítéltek munkáltatását. A veszélyhelyzet megszüntetését követően a 2020. évi LVIII. törvény 237. § (4) bekezdés ca) pontja alapján ezt a járványügyi intézkedésre vagy az egészségügyi válsághelyzettel összefüggő más okra figyelemmel tehetette meg.

⁷⁹ A 90/2020. (IV. 5.) Korm. rendelet 3. § (8) bekezdése, továbbá a veszélyhelyzet megszüntetését követően a 2020. évi LVIII. törvény 237. § (5) bekezdése alapján a bv. intézet parancsnoka korlátozhatta az elítéltek Bv. tv. 122. § b), d), e), n) és o) pontjában meghatározott jogait; bv. intézeten kívüli munkavégzését, valamint oktatásban, szakképzésben, felnőttképzésben való részvételét.

⁸⁰ Intézeti Intézkedési Terv 108. pont.

A látogatás napján hatályos Intézeti Intézkedési Terv a külső munkavégzés kapcsán azt taglalta,⁸¹ hogy „a járványügyi helyzetre tekintettel jóvátételi program, illetve önkormányzattal vagy egyéb civil szervezettel való együttműködés keretében fogvatartottak bv. intézeten kívüli munkavégzése, és más egyéb, resztoratív jellegű foglalkoztatása során, elsősorban a beoltott fogvatartottak foglalkoztatását kell biztosítani.”

Az Intézet minden zárkában tudott televíziókészüléket biztosítani, így nem volt rá szükség, hogy a fogvatartottak saját készüléket használjanak. A TV készülékeken keresztül rendszeresen vetítettek filmeket, és az előre összeállított rádió hanganyagát sugározták.

Biztosított volt a kondicionáló terem és a könyvtár használatának lehetősége azzal a kitéttel, hogy az oltást ambuláns lappal igazolni tudó és egészséges fogvatartottak számára⁸² maximum 10 fős csoportokban volt a járvány alatt engedélyezhető.

Az intézetben főállású lelkész is dolgozott a pszichológus mellett azon, hogy a fogvatartottak lelki állapota a járványhelyzetben kialakult körülményekhez képest elfogadható legyen. A fogvatartottak vallásgyakorlására, a lelki gondozásra a látogatást megelőző évben átadott intézeti kápolna adott helyszínt. Evangélikus lelkész által tartott istentiszteletről számoltak be a megkérdezett fogvatartottak.

A járvány idején az önkéntesek szolgálatát nélkülözniük kellett, ezért könyvek, újságok, elektronikus anyagok érkeztek a személyes jelenlét helyett, illetve megújultak az együttműködési megállapodások a bejáró egyházakkal és a missziós szervezetekkel.

Reintegrációt erősítő programként azonban kompetenciafejlesztő foglalkozások kerültek megtartásra (kommunikáció, asszertivitás, agressziócsökkentés) amelyen a fogvatartottak jelentős számban vettek részt, illetve jobb agyféltekés rajzolás tanfolyamot is indítottak több alkalommal.

A csoportos foglalkozások megtartása a védőtávolság megtarthatóságától függött. A lelkészi és pszichológusi csoportfoglalkozásokat, figyelve a járványügyi előírásokra, mindig megtartották.

A járvány miatt fogvatartotti programok csak az ünnepekhez köthetően valósultak meg (pl. Március 15., Húsvét, Pünkösd). Videofilm vetítéseket tartottak, illetve a zárt láncú tévécsatornán, börtönrádió keretében készült, fogvatartottak által elmondott versek, valamint ünnepi istentisztelet lejátszása jellemezte az időszakot.

Az Intézetben iskolarendszerű oktatás nem folyt a látogatás idején. Az Intézet oktatás, szakmaképzés céljából együttműködési megállapodást kötött korábban a Gyulai Szakképzési Centrummal, valamint a Békéscsabai Szakképzési Centrummal. A járványhelyzet azonban nem tette lehetővé, hogy oktatást és szakmaképzést szervezzenek az együttműködő partnerek bevonásával a fogvatartottak számára, emiatt a fogvatartottak oktatására, tanulható szakmák elsajátítására nem került sor.

A szabadlevegőn tartózkodást dokumentálták. A 2019-ben kettéválasztott sétaudvarnak köszönhetően a differenciált szabadlevegőn tartózkodás biztosítása egyszerűbbé vált, és a szabadlevegőn tartózkodás lebonyolításának „időigénye” csökkent. A vezetői tájékoztatás során elmondták, hogy napi 1 óra szabadlevegőn tartózkodás biztosított a fogvatartottaknak a dupla sétaudvaron.

A napi sétát a fogvatartottak igénybe tudták venni, egy órát tudtak eltölteni a szabad levegőn. Tizenkét fő mehetett sétára, általában több csoportban, de volt olyan is, amikor egyedül vitték ki a sétaudvarra az egy zárkában elhelyezett személyeket. A fogvatartottak nem panaszkodtak a szabadlevegőzés lebonyolításával kapcsolatosan, de volt olyan is, aki nem akart másokkal találkozni, ezért nem ment ki sétálni a szabad levegőre.

Az egyik fogvatartott a mosodán dolgozott, előtte pedig az élelmiszer raktárban, normál munkarendben, ami azt jelentette, hogy nem kellett hétvégén dolgoznia. Ő a szabad levegőn

⁸¹ Intézeti Intézkedési Terv 105. pont

⁸² Intézeti Intézkedési Terv 152. pont

tartózkodást a munka után már nem igényelte, csak hétvégén vette igénybe a napi séta lehetőségét.

Másik fogvatartott a munkavégzési lehetőségekkel kapcsolatban elmondta, hogy magas biztonsági kockázatúnak minősül, ezért nem dolgozhat. Éles vagy szűrő szerszámot nem kaphat, és annak ellenére, hogy jelezte, hogy szívesen csinálná akár pl. a folyosói sepregetést, nem hagyták jóvá a kérését.

Az állomány egy tagja megerősítette, hogy előzetesen is dolgozhatnak a fogvatartott személyek – önkéntes alapon –, de erre nem kötelezhetik őket. Erőszakos vagy emberölést elkövetett fogvatartott és magas biztonsági besorolás alatt lévő nem dolgozhatott.

A férfi fogvatartottak többsége oktatásban és képzésben szeretett volna részt venni, ha lehetséges lett volna. Mindennapos TV-nézésről, zenehallgatásról, kártyázásról, sakkjátékról, rajzolásról és levélírásról számoltak be szabadidős programként.

A női fogvatartottak egy része korábban dolgozott (pl. takarítottak, fertőtlenítettek), de mivel nem kellett annyi munkaerő, kivették őket a munkából. Az Intézetből a munkájukért fizetést is kaptak, így szívesen folytatták volna a korábbi tevékenységet. Úgy érezték, inkább a férfiak kaptak munkalehetőséget. Konyhai vagy mosodai munkát is vállaltak volna, de a látogatás idején erre nem volt lehetőség. Tíz nő dolgozhat maximum, és két nő dolgozott összesen tudomásuk szerint a látogatáskor. Hiányolták az oktatási vagy képzési lehetőségeket és elmondták, hogy sokszor unatkoznak. Szabadidős programjuk az volt, hogy beszélgettek és tévét néztek.

A fogvatartottak számára a járványhelyzetben biztosított reintegrációs tevékenységek terén a látogatás nem tárt fel alapvető joggal összefüggő visszasságot.

Az NMM azonban felhívja a figyelmet arra, hogy a szabadságuktól megfosztott nők részére ugyanolyan feltételek mellett kell értelmes tevékenységeket (munka, képzés, oktatás, sport, stb.) felkínálni, mint férfitársaik számára, sőt, a körülményektől függően, ha a nők számára nem biztosítanak egyenlő hozzáférést a rezsimben kínált tevékenységekhez, az már kimerítheti a megalázó bánásmód fogalmát.⁸³

3. Összefoglalás

A nemzeti megelőző mechanizmus feladatkörében eljáró alapvető jogok biztosa és három munkatársa 2021. július 22-én a Békés Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetbe látogatott.

A létesítmény befogadási kapacitása a látogatás idején 107 fő volt. A látogatás napján 96 fogvatartott tartózkodott az Intézetben, ami 89 %-os telítettséget jelentett.

A koronavírus-járvány okozta kockázatok miatt a látogatócsoport tagjai az előírt védőfelszerelésben tekintették meg az Intézet helyiségeit, interjúkat készítettek a vezetőséggel, a személyi állomány tagjaival, valamint a fogvatartott személyekkel. A látogatás célja a járvány megelőzése, illetve következményeinek elhárítása érdekében tett intézkedések ellenőrzése, valamint annak vizsgálata volt, hogy a fogvatartottak mindennapi életét és a kapcsolattartáshoz fűződő jogait a járványhelyzet miatt elrendelt korlátozások hogyan érintették.

A látogatás napján az Intézetben sem a fogvatartottak körében, sem az állomány tagjai között nem volt fertőzött személy.

Az Intézet parancsnoka intézkedéseket tett a védőfelszerelések és fertőtlenítőszeres biztosítása, valamint a fertőzés intézménybe való bekerülésének megelőzése érdekében, illetve meghatározta erre vonatkozóan az Intézeti Intézkedési Tervben taglalt eljárási szabályokat.

Az Intézetben – a járványhelyzet miatt létrehozott speciális jogszabályokkal összhangban – korlátozták a fogvatartottak kapcsolattartási lehetőségeit. A csoportos

⁸³ CPT előírások - Kivonat a 10. Általános Jelentésből [CPT/Inf (2000) 13] 25. pont

programokat kisebb létszámmal és a távolságtartási szabályok betarthatósága esetén engedélyezték.

A járvány miatt az oktatást és a szakmaképzést átmenetileg szüneteltették.

A látogatófogadást 2021. július 1-től a járványügyi előírásokra figyelemmel újra engedélyezték, ez azonban a fogvatartottak számára havonta lehetséges Skype beszélők számának csökkentésével együtt járó lehetőség volt.

A fogvatartottak a kapcsolattartásra kiható korlátozó intézkedések kompenzálására hosszabb időtartamban telefonálhattak, valamint az elektronikus kapcsolattartást is igénybe vehették.

A látogatócsoport kifogásolta, hogy az Intézetben biztosított étkezések során nem jutottak megfelelő minőségű és mennyiségű ételhez a fogvatartottak, ami az objektumban elhelyezett személyek testi és lelki egészséghez való jogát veszélyeztette. A NMM felhívta a figyelmet arra, hogy a jobb minőségű ételmezésnek pozitív hatása van a fogvatartottak hangulatára, ami hozzájárulhat az egymás közötti, illetőleg a személyi állománnyal való kapcsolatukban kialakuló konfliktusok csökkenéséhez. Kifogásolta a látogatócsoport a melegvíz-ellátás biztosításának körülményeit is, figyelemmel a járványhelyzetre, illetve aggályosnak találta a fogvatartott nők helyzetét az Intézetben létező munkáltatási lehetőségekkel kapcsolatban.

Az elhelyezési körülmények és a fogvatartottak kapcsolattartásra vonatkozó jogai mint a hozzátartozókkal vagy egyéb regisztrált kapcsolattartókkal és a jogi képviselővel való kapcsolattartás vonatkozásában alapvető jogokat érintő visszasságot nem tárt fel a látogatás. Azonban az NMM üdvözléne azt a lehetőséget, ha a Skype és a személyes látogatófogadás párhuzamosan megvalósítható kapcsolattartási formák maradnának az Intézetben tapasztalt gyakorlattal ellentétben, ami az elektronikus beszélők lehetséges alkalmainak számát csökkentette, ha a fogvatartott személyes látogatást kért.

4. Ajánlások, javaslatok

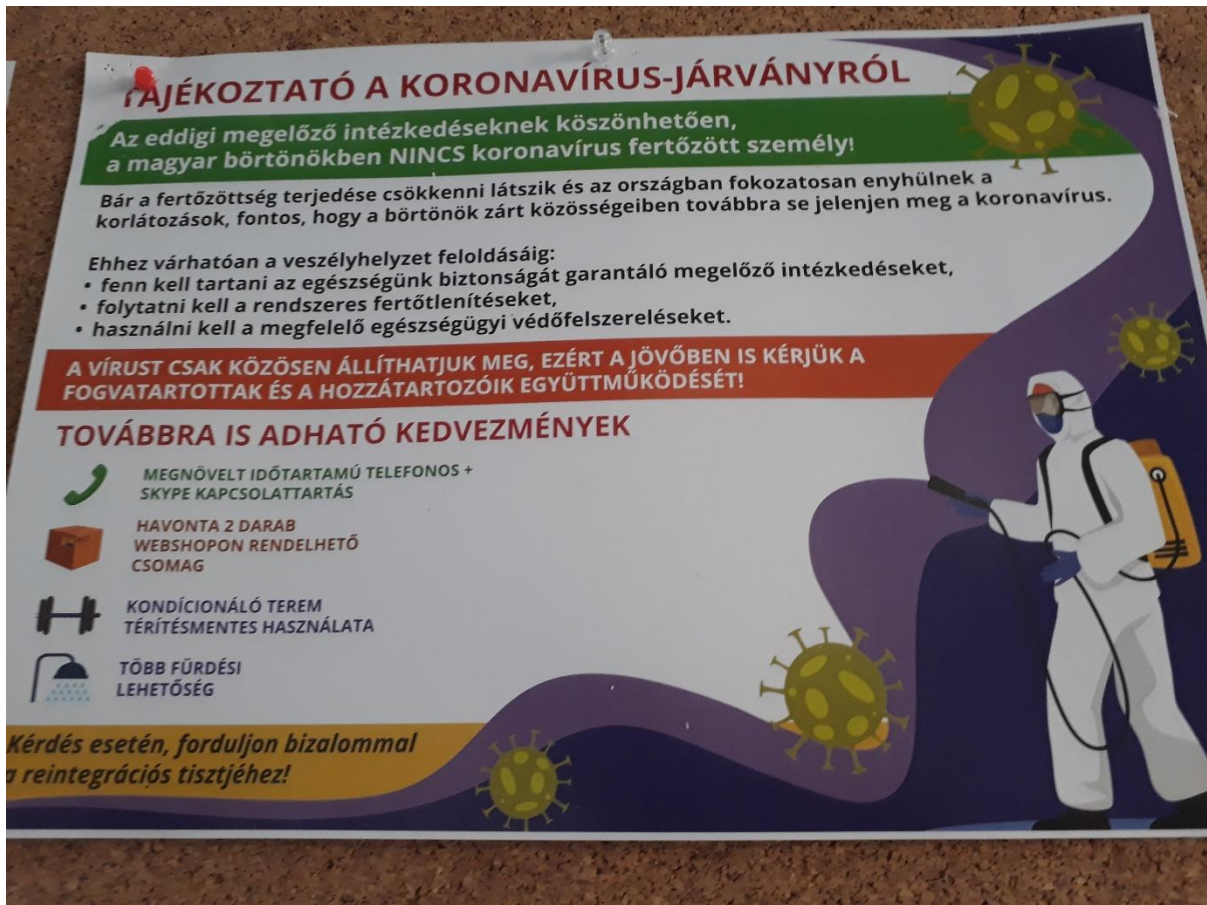
A látogatás megállapításaival összefüggésben az Ajbt. 32. § (1) bekezdése alapján felkérem **az Intézet parancsnokát**, hogy

1. tegye meg a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy a fogvatartotti étlap szerint készített ételek megfelelő mennyiségűek és minőségűek legyenek a fogvatartottak számára biztosított étkezések során;
2. gondoskodjon a megfelelő tisztálkodáshoz szükséges folyamatos melegvíz-ellátás biztosításáról.

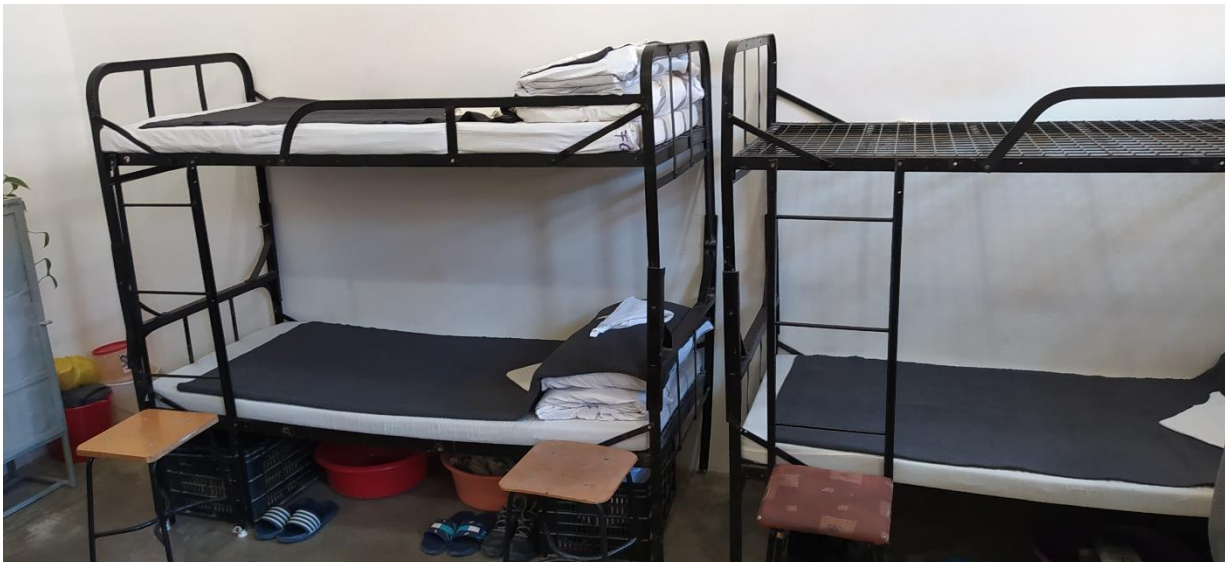
Budapest, 2023. az elektronikus dátumbélyegző szerint

Dr. Kozma Ákos

Melléklet

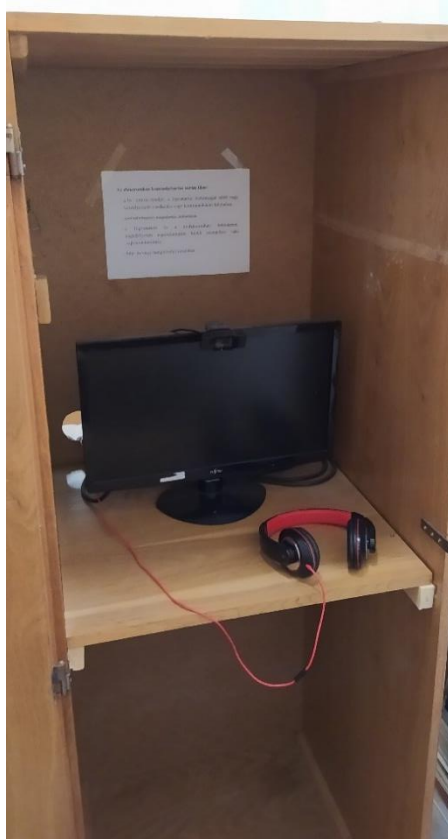
1. Zárkaszinten kifüggesztett tájékoztató

2. Zárka belső

3. Kézfertőtlenítési lehetőség a Skype helyiség bejáratánál

4. Skype fülke az Intézetben

**EGYÜTT SIKERÜLT!
ÚJRAINDULHATNAK A LÁTOGATÓFOGADÁSOK!**

**A FOGVARTARTOTTAK EGYÜTTMŰKÖDÉSÉVEL
A HAZAI BÖRTÖNÖKBEN HATÉKONY VOLT A KORONAVÍRUS ELLENI VÉDEKEZÉS.**

Ennek köszönhető, hogy **2021. július 01-től ismét, személyesen is találkozhatnak szeretteikkel a fogvatartottak.**

Akik bármi oknál fogva nem tudják fogadni hozzátartozóikat, legfeljebb heti 2 alkalommal, maximum 60 percben továbbra is élhetnek a Skype beszélő lehetőségével.

LÁTOGATÁSRA VONATKOZÓ SZABÁLYOK:

- HAVONTA 1 ALKALOMMAL 30 PERC
- FELNÖTT KORÚ HOZZÁTARTOZÓ VÉDETTSÉGI IGAZOLVÁNNYAL LÁTOGATHAT
- SZÁJMASZK VISELÉSE
- A TESTI ÉRINTKEZÉS KERÜLÉSE
- A LÁTOGATÁS MELLETT SKYPE BESZÉLŐ HAVONTA 1 ALKALOMMAL, LEGFELJEBB 30 PERCBEN IGÉNYELHETŐ

Ahhoz, hogy az élet a börtönökben is a normális mederben folyjon tovább, a fogvatartottak segítőkész hozzáállására volt és jelenleg is erre van szükség. Az eddigi együttműködésért, a járványügyi szabályok betartásáért valamennyi elítéltet köszönet illet!

FELMERÜLŐ KÉRDÉSEIKKEL, PROBLÉMÁIKKAL FORDULJANAK BIZALOMMAL REINTEGRÁCIÓS TISZTJÜKHÖZI
VIGYÁZZUNK EGYMÁSRA!

5. Az újra engedélyezett látogatásra vonatkozó tájékoztató

6. Szeparált sétaudvar

7. Ügyvédi beszélő

8. Zárkában lévő kézmosó és takarító eszközök

9. Intézet belső udvara

10. Személyzeti ebédlő bejáratánál lévő kézmosó